

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VALSTYBINĘ LIGONIŲ KASĄ PRIE SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJOS

2020 m. birželio 22 d. Nr. 4D-2019/1-1561
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau vadinama ir – VLK) (VLK teritorinio Vilniaus skyriaus; toliau vadinama ir – Vilniaus TLK) pareigūnų veiksmų, sprendžiant probleminius klausimus, susijusius su dantų protezavimo paslaugų kompensavimu Pareiškėjui.

2. Pareiškėjas skunde, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. „[...] 2018-03-19 d. aš gavau pažymą iš Vilniaus TLK apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kurioje parašyta, kad dantų protezavimo paslaugos turi būti suteiktos ir šių paslaugų išlaidos kompensuotos iki 2019-12-31 dienos“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „Tais pačiais metais, tai yra, 2018 m. spalio mėnesio 2 dieną man baigė protezuoti dantis stomatologinėj klinikoje [...], kuri turi sutartį su TLK ir sumokėjau 452 eurus už dantų protezavimą. [...]“

2.3. „Taip, aš nespėjau protezuoti dantų per 3 mėnesius ir už tai mane išbraukė iš eilės ir atėmė teisę į kompensaciją visam gyvenimui. [...]“

2.4. „Kodėl negalima buvo perkelti mano eilės į galą? Kad aš vėl galėčiau laukti iš naujo keletą metų, bet neprarasčiau teisės į kompensaciją.“

2.5. „[...] [...] manau, kad tokia tvarka, pagal kurią man buvo atimta teisė į kompensaciją yra neteisinga ir absoliučiai amorali. [...]“

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo „[...] padėti atgauti man priklausančią dantų protezavimo kompensaciją“.

4. Su skundu, be kitų dokumentų, pateikta:

Vilniaus TLK 2018-03-19 pažyma apie teisę į dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, Nr. 20DP-1546-1 (22398) (kopija), kurioje nurodyta:

4.1. „Šia pažyma patvirtinama Jūsų teisė gauti dantų protezavimo paslaugas, kurių išlaidos kompensuojamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) biudžeto lėšų. Norėdamas (-a) gauti šias paslaugas, per tris mėnesius nuo pažymos išrašymo datos turite kreiptis į vieną iš šios pažymos priede nurodytų asmens sveikatos priežiūros įstaigų, su kuria Vilniaus teritorinė ligonių kasa (toliau – TLK) yra sudariusi sutartį dėl dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo apdraustiesiems privalomuoju sveikatos draudimu (toliau – išlaidų kompensavimo sutartis). Jūs galite kreiptis ir į kitas TLK aptarnavimo zonoje esančias asmens sveikatos priežiūros įstaigas, su kuriomis Vilniaus teritorinė ligonių kasa yra sudariusi išlaidų kompensavimo sutartis.

Pasirinkęs (-usi) vieną sveikatos priežiūros įstaigą, Jūs arba Jūsų atstovas su gydytoju odontologu turite suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo Jums arba Jūsų atstovaujajam asmeniui laiką, mastą ir kitas šių paslaugų teikimo sąlygas“;

4.2. „Asmuo, kuris dėl sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių per tris mėnesius nuo šios pažymos išrašymo dienos nesikreipia į jo pasirinktą dantų protezavimo paslaugas teikiančią gydymo įstaigą, turi per šį terminą pats (arba jo atstovas) kreiptis į Vilniaus teritorinę ligonių kasą ir sustabdyti (ne ilgiau kaip iki 1 metų) dantų protezavimo paslaugų teikimą. Jei to nepadarysite, praėjus trijų mėnesių terminui po šios pažymos išrašymo datos Jūs būsite išbrauktas iš TLK sąrašo ir prarasite teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto“;

4.3. „Informuojame, kad kompensacija už suteiktas dantų protezavimo paslaugas neviršys Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo 8 punkte nustatyto bazinio dydžio – 413,51 balų“;

4.4. „Taip pat informuojame, kad dantų protezavimo paslaugos turi būti suteiktos ir šių paslaugų išlaidos kompensuotos iki 2019-12-31.“

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

5. Seimo kontrolierius, siekdamas išsiaiškinti Pareiškėjo skunde nurodytas aplinkybes, kreipėsi į VLK, Sveikatos apsaugos ministeriją ir Teisingumo ministeriją, prašydamas pateikti paaiškinimus dėl skundo teiginių bei atsakyti į Seimo kontrolieriaus klausimus.

6. Iš TLK pateiktų paaiškinimų ir dokumentų nustatyta:

6.1. „[...] [Pareiškėjas] 2008-06-04 įtrauktas į Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje gyvenančių asmenų, laukiančių dantų protezavimo, sąrašą (toliau – Sąrašas). Pareiškėjui 2011-02-24 įgijus teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, Vilniaus TLK jam išsiuntė Pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto (toliau – Pažyma), bei asmens sveikatos priežiūros įstaigų, su kuriomis Vilniaus TLK yra sudariusi dantų protezavimo išlaidų kompensavimo sutartį, sąrašą (toliau – ASPĮ sąrašas). Pažymoje nurodyta, kad asmuo turi pasirinkti gydymo įstaigą iš pateikto ASPĮ sąrašo, per tris mėnesius kreiptis į pasirinktos gydymo įstaigos gydytoją odontologą ir suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą, kitas sąlygas. Taip pat nurodyta, kad asmuo, kuris dėl sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių per tris mėnesius nuo Pažymos išrašymo dienos nesikreipia į jo pasirinktą dantų protezavimo paslaugas teikiančią gydymo įstaigą, turi per šį terminą pats (arba jo atstovas) kreiptis į Vilniaus TLK ir sustabdyti dantų protezavimo paslaugų teikimą. Jei asmuo to nepadaro, praėjus trimis mėnesiams po Pažymos išrašymo, jis yra išbraukiamas iš Sąrašo ir praranda teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) biudžeto. Pareiškėjas per tris mėnesius dėl dantų protezavimo paslaugų į gydymo įstaigą nesikreipė, todėl buvo informuotas, kad 2011-06-27 yra išbrauktas iš Sąrašo.“

6.2. „2011-10-27 Pareiškėjas Vilniaus TLK pateikė prašymą grąžinti jį į dantų protezavimo eilę, motyvuodamas tuo, kad nuo 2011 m. vasario iki rugpjūčio mėnesio dėl šeiminių aplinkybių buvo išvykęs iš Vilniaus ir negavo Pažymos, todėl nežinojo, kad atėjo jo eilė. 2011 m. lapkričio 5 d. Vilniaus TLK Pareiškėją raštu informavo, kad atkurta jo eilė Sąrašo ir kad jis per tris mėnesius nuo šio rašto išsiuntimo datos dėl dantų protezavimo turi kreiptis į gydymo įstaigą, pasirinktą iš ASPĮ sąrašo (kartu su raštu nusiųsta nauja Pažyma bei ASPĮ sąrašas).“

6.3. „2012-01-26 Pareiškėjas Vilniaus TLK pateikė prašymą dėl dantų protezavimo eilės atidėjimo dėl labai svarbios priežasties (neturi pinigų, jei reikės primokėti už dantų protezavimą). 2012-01-30 Vilniaus TLK Pareiškėją raštu informavo, kad jam eilė atidėta iki 2013 m. vasario mėnesio. Po atidėjimo (2013-02-01) Pareiškėjui vėl buvo išsiųsta nauja Pažyma. Joje nurodyta, kad

Pareiškėjas turi per tris mėnesius kreiptis į gydymo įstaigos gydytoją odontologą ir suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą, kitas sąlygas. Jeigu dėl sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių per tris mėnesius nuo Pažymos išrašymo dienos jis nesikreiptų į dantų protezavimo paslaugas teikiančią gydymo įstaigą, per šį terminą pats (arba jo atstovas) turi kreiptis į Vilniaus TLK ir sustabdyti dantų protezavimo paslaugų teikimą. Jei asmuo to nepadarys, praėjus trimis mėnesiams po Pažymos išrašymo, jis bus išbraukiamas iš Sąrašo ir praras teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto.“

6.4. „Pareiškėjas į gydymo įstaigą nesikreipė ir 2013-04-26 Vilniaus TLK pateikė prašymą dėl dantų protezavimo eilės atidėjimo metams dėl labai svarbios priežasties (neturi pinigų). 2013-05-02 Vilniaus TLK Pareiškėją raštu informavo, kad jam eilė atidėta iki 2014 m. gegužės mėnesio (kartu vėl buvo išsiųsta nauja Pažyma ir ASPĮ sąrašas).“

6.5. „Pareiškėjas į gydymo įstaigą nesikreipė ir 2014-04-29 Vilniaus TLK pateikė prašymą dėl dantų protezavimo eilės atidėjimo metams dėl labai svarbios priežasties (neturi pinigų). [2014-05-02] Vilniaus TLK Pareiškėją raštu informavo, kad jam eilė atidėta iki 2015 m. gegužės mėnesio (kartu vėl buvo išsiųsta nauja Pažyma ir ASPĮ sąrašas).“

6.6. „Pareiškėjas į gydymo įstaigą nesikreipė ir 2015-04-29 Vilniaus TLK pateikė prašymą dėl dantų protezavimo eilės atidėjimo metams. 2015-05-06 Vilniaus TLK Pareiškėją raštu informavo, kad jam eilė atidėta iki 2016 m. gegužės mėnesio (kartu vėl buvo išsiųsta nauja Pažyma ir ASPĮ sąrašas).“

6.7. „Pareiškėjas į gydymo įstaigą nesikreipė ir 2016-05-05 Vilniaus TLK pateikė prašymą dėl dantų protezavimo eilės atidėjimo dėl labai svarbios priežasties (neturi pinigų). 2016-05-09 Vilniaus TLK Pareiškėją raštu informavo, kad jam eilė atidėta iki 2016-08-31 (kartu vėl buvo išsiųsta nauja Pažyma ir ASPĮ sąrašas).“

6.8. „Pareiškėjas į gydymo įstaigą nesikreipė ir 2016-12-05 Vilniaus TLK pateikė prašymą dėl dantų protezavimo eilės atidėjimo metams dėl labai svarbios priežasties (neturi pinigų). Vilniaus TLK Pareiškėją raštu informavo, kad jam eilė atidėta iki 2017 m. lapkričio mėnesio, kad dantų protezavimo paslaugų teikimo ir išlaidų kompensavimo iš PSDF biudžeto tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. lapkričio 21 d. įsakymas Nr. V-890 „Dėl Dantų protezavimo paslaugų teikimo ir išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas) ir kad nuo 2016-11-30 įsigaliojo minėto įsakymo nuostata, pagal kurią asmuo, gavęs Pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, dantų protezavimo paslaugų teikimą gali atidėti vėlesniam laikui, tačiau ne ilgiau, kaip iki vienerių metų.“

6.9. „2017-11-22 Vilniaus TLK Pareiškėjui vėl išsiuntė naują Pažymą, kurioje buvo nurodyta, kad jis turi per tris mėnesius nuo šios Pažymos išrašymo datos kreiptis į ASPĮ iš Sąrašo dėl dantų protezavimo. Jeigu dėl sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių per tris mėnesius nuo Pažymos išrašymo dienos Pareiškėjas nesikreips į dantų protezavimo paslaugas teikiančią gydymo įstaigą, jis bus išbrauktas iš Sąrašo ir praras teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF. Pažymėtina, kad Pareiškėjas per tris mėnesius nuo Pažymos išrašymo vėl nesikreipė į gydymo įstaigą dėl dantų protezavimo paslaugų, todėl 2018-03-03 buvo išbrauktas iš Sąrašo.“

6.10. „2018-03-06 Pareiškėjas Vilniaus TLK pateikė prašymą, kad jo neišbrauktų iš Sąrašo ir kad jam dar metams atidėtų dantų protezavimo eilė dėl labai svarbios priežasties (visai neturi pinigų). 2018-03-19 Vilniaus TLK Pareiškėją raštu informavo, kad dar kartą eilės atidėti negalima, nes, kaip jam anksčiau atsakyta raštu, nuo 2016-11-30 eilė gauti dantų protezavimo paslaugas gali būti atidėta ne ilgiau kaip iki 1 metų, o Pareiškėjas šia galimybe jau pasinaudojo. Jam buvo atkurta eilė Sąraše, išsiųsta nauja Pažyma ir ASPĮ sąrašas, taip pat pranešta, kad norėdamas gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto, per tris mėnesius nuo Pažymos išrašymo datos (2018-03-19) jis turi kreiptis į Pažymos priede nurodytą sveikatos priežiūros įstaigą, o dantų protezavimas turi būti baigtas iki 2019-12-31. Jeigu to nebus padaryta, praėjus trimis mėnesiams po šios Pažymos išrašymo, Pareiškėjas bus išbrauktas iš Sąrašo ir praras teisę gauti dantų protezavimo paslaugas,

kompensuojamas iš PSDF biudžeto. Pareiškėjas per nurodytą trijų mėnesių laikotarpį vėl nesikreipė į asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl dantų protezavimo paslaugų, todėl 2018-07-26 buvo išbrauktas iš Sąrašo ir Vilniaus TLK apie tai jį informavo raštu. [...]. [„2018-07-19 Vilniaus TLK dantų protezavimo komisijos posėdžio metu buvo nutarta 2018-07-26-2018-07-27 išbraukti iš Sąrašo asmenis, kurie, gavę Vilniaus TLK pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, per 3 mėnesius nesikreipė nė į vieną asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl dantų protezavimo paslaugų. [...]. 2018-07-26 [Pareiškėjas] išbrauktas iš Sąrašo ir apie tai 2018-07-31 raštu [Nr. 3S-12156] informuotas“].

6.11. „[...] Pažymėtina, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymo Nr. V-1340 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. lapkričio 21 d. įsakymo Nr. V-890 „Dėl Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo patvirtinimo pakeitimo“ nuostatomis, tiems asmenims, kurie iki šio įsakymo įsigaliojimo (t. y. iki 2016-11-30) yra gavę Pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, dantų protezavimo paslaugos turi būti baigtos teikti iki 2019-12-31. [...] [...] minimu atveju Pareiškėjas įgijo teisę gauti dantų protezavimo paslaugas 2011-02-24, taigi, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymo Nr. V-1340 [...] nuostatomis, dantų protezavimas jam turėjo būti baigtas iki 2019-12-31. Be to, kaip minėjome, gavęs Pažymą Pareiškėjas turėjo per tris mėnesius nuo TLK Pažymos išdavimo dienos kreiptis į gydymo įstaigos, teikiančios dantų protezavimo paslaugas, odontologą, suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas ir pradėti dantų protezavimą (Aprašo 31 p.). Pareiškėjas ir vėl nesikreipė dėl dantų protezavimo į gydymo įstaigą per tris mėnesius po šios Pažymos išrašymo, todėl buvo išbrauktas iš Sąrašo ir prarado teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto. [...]“

6.12. „Pareiškėjas išbrauktas iš Sąrašo vadovaujantis Aprašo 39.1 p. nuostatomis, pagal kurių asmenys išbraukiami iš Sąrašo, jei per tris mėnesius nuo Pažymos išdavimo dienos nesikreipia į vieną iš ASPĮ sąrašė nurodytų įstaigų ir su gydytoju odontologu nesuderina dantų protezavimo paslaugų teikimo laiko, masto bei kitų šių paslaugų teikimo sąlygų. Kaip minėjome, Pareiškėjas per nurodytą trijų mėnesių laikotarpį nuo Vilniaus TLK Pažymos išdavimo nesikreipė į vieną iš ASPĮ sąrašė nurodytų asmens sveikatos priežiūros įstaigų, o paslaugų teikimas jam jau negalėjo būti atidėtas, nes pagal Aprašo 35 p. nuostatą, kuri įsigaliojo nuo 2016-11-30, asmenims dantų protezavimo paslaugų teikimas gali būti atidedamas, bet ne ilgiau kaip iki vienu metų. Šia galimybe Pareiškėjas jau buvo pasinaudojęs.“

6.13. „[...] 2018-10-16 Pareiškėjas Vilniaus TLK pateikė prašymą kompensuoti jam išlaidas už dantų protezavimo darbus, kurie buvo atlikti 2018-10-16 ir už kuriuos jis sumokėjo savo lėšomis. [„Šiame prašyme Pareiškėjas nurodė, kad 2018-10-16 jam buvo atliktas dantų protezavimas, už kurį Pareiškėjas sumokėjo. Dantų protezavimo paslaugų teikimą ir mokėjimą patvirtinančių ir (ar) susijusių dokumentų Pareiškėjas nepateikė“]. [„2018-11-16 Vilniaus TLK [raštu Nr. 3S-18889] [...] Pareiškėjas [informuotas] apie Vilniaus TLK sprendimą dėl dantų protezavimo paslaugų nekompensavimo, [pateikta] informacija, kaip Pareiškėjas ateityje galėtų gauti kompensuojamąsias dantų protezavimo paslaugas, ir [nurodyta] šio sprendimo apskundimo tvarka“]. [...]. Vilniaus TLK [...] 2018-11-16 [...] raštu informavo, kad, 2018-03-19 gavęs naują Pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto, bei asmens sveikatos priežiūros įstaigų, su kuriomis Vilniaus TLK yra sudariusi dantų protezavimo išlaidų kompensavimo sutartis, sąrašą, jis turėjo per nustatytą trijų mėnesių terminą kreiptis į pasirinktos gydymo įstaigos gydytoją odontologą ir suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą, kitas sąlygas (Aprašo 31 p.). [...] Minėtame rašte Vilniaus TLK nurodė, kad Apraše jokių dantų protezavimo išlaidų kompensavimo išimčių nėra numatyta, todėl Vilniaus TLK neturi teisinio pagrindo Pareiškėjui kompensuoti dantų protezavimo išlaidų. Taip pat Vilniaus TLK informavo, kad, norėdamas gauti kompensuojamąsias dantų protezavimo paslaugas, Pareiškėjas turėtų vėl kreiptis į pirminės ambulatorinės asmens

sveikatos priežiūros įstaigos, prie kurios jis yra prisirašęs, odontologą dėl dantų protezavimo reikiamumo nustatymo ir, jeigu reikėtų, įrašymo į šios įstaigos asmenų, kuriems reikalingas dantų protezavimas, sąrašą bei perdavimo Vilniaus TLK. [...] [...] Pareiškėjas 2018-12-12 kreipėsi ir į Vilniaus TLK taikinimo komisiją. 2018-12-20 įvyko Vilniaus TLK taikinimo komisijos posėdis, kuriame buvo išnagrinėtas Pareiškėjo kreipimasis ir nutarta palikti galioti Vilniaus TLK 2018-11-16 sprendimą dėl dantų protezavimo paslaugų nekompensavimo. [...] [„2019-01-03 Vilniaus TLK [raštu Nr. 2555-3] Pareiškėjui [išsiųsta] Vilniaus TLK taikinimo komisijos posėdžio [2019-01-02] protokolo [Nr. 23TK-1] išrašo kopija“].

6.14. „[...] Pareiškėjas nuo 2011 m. šešis kartus kreipėsi į Vilniaus TLK dėl dantų protezavimo eilės atidėjimo. Visus kartus jis kreipėsi asmeniškai ir kiekvieną kartą buvo supažindinamas su dantų protezavimo paslaugų teikimo tvarka, terminais, išbraukimo iš Sąrašo tvarka, nesikreipimo į gydymo įstaigą padariniais ir kitomis Aprašo nuostatomis. Taip pat Pareiškėjas buvo informuotas, kad nuo 2016-11-30, įsigaliojus Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymui Nr. V-1340 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. lapkričio 21 d. įsakymo Nr. V-890 „Dėl Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo patvirtinimo pakeitimo“, dantų protezavimo paslaugų teikimas asmenims gali būti sustabdytas, bet ne ilgiau kaip iki vieno metų. Pareiškėjas visus kartus ignoravo jam tiek raštu, tiek žodžiu suteiktą informaciją, galimai tikėdamasis išskirtinių teisių, nors kiekvieną kartą buvo informuojamas ir žinojo, kad Apraše jokių dantų protezavimo išlaidų kompensavimo išimčių nėra numatyta ir visiems asmenims, turintiems teisę į PSDF biudžeto lėšomis kompensuojamas dantų protezavimo paslaugas, šios paslaugos teikiamos vienodomis minėtame teisės akte nustatytais sąlygomis. [...]“

6.15. „[...] 2018-11-20 Pareiškėjas pateikė prašymą įrašyti jį į Asmenų, laukiančių dantų protezavimo, sąrašą“. [...] Pareiškėjas šiuo metu yra įrašytas į Sąrašą. [2018-12-27 raštu Nr. DP1-567] jis gavo pranešimą, kad yra įrašytas į Asmenų, laukiančių dantų protezavimo, sąrašą, o 2019-12-05, atėjus eilei pagal sąrašą, Vilniaus TLK Pareiškėjui išsiuntė Pažymą [Nr. DP2-25727] apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto. [...]“

6.16. „Esamas teisinis reglamentavimas užtikrina asmenų, turinčių teisę gauti PSDF biudžeto lėšomis kompensuojamas dantų protezavimo paslaugas, teisę ir galimybes gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas PSDF biudžeto lėšomis. [...] Pensininkai ir nedarbingi ar iš dalies darbingi asmenys, gavę pranešimą apie jų įtraukimą į Sąrašą, skirtingai nei kitų paslaugų atvejais, turi galimybę pasirinkti, ar laukti, kol ateis jų eilė ir gaus Pažymą apie teisę gauti PSDF biudžeto lėšomis kompensuojamas paslaugas, ar nelaukti ir protezuotis dantis savo lėšomis. Jei asmuo pasirenka laukti savo eilės pagal Sąrašą, jai atėjus ir gavus Pažymą apie teisę gauti PSDF biudžeto lėšomis kompensuojamas dantų protezavimo paslaugas, nustatyta tvarka kreipiantis į ASPĮ iš sąrašo, už asmeniui teikiamas dantų protezavimo paslaugas jis mokėti neturi. Asmeniui gali tekti primokėti tik tais atvejais, jeigu faktinė dantų protezavimo darbų kaina viršija teisės akte nustatytą atitinkamą kompensuojamąją sumą. Jei asmuo pasirenka nelaukti savo eilės pagal sąrašą ir dantis protezuotis savo lėšomis, gavęs pranešimą apie jo įtraukimą į Sąrašą, asmuo gali kreiptis į bet kurią gydymo įstaigą, turinčią dantų protezavimo paslaugų teikimo licenciją. Baigęs dantų protezavimą asmuo turi TLK pateikti prašymą kompensuoti dantų protezavimo išlaidas ir visus susijusius dokumentus, patvirtinančius dantų protezavimo paslaugų teikimą ir jų išlaidų apmokėjimą savo lėšomis. [...]“

6.17. Vilniaus TLK 2018-07-19 Dantų protezavimo komisijos posėdžių protokole Nr. KD-9 (kopija), be kita ko, nurodyta:

6.17.1. „[...] Svarstyta: 2. Dėl asmenų, kurie gavę Vilniaus TLK pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, per tris mėnesius nesikreipė nei į vieną asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl dantų protezavimo paslaugų, išbraukimo.“

6.17.2. „[...] Vadovaudamiesi LR SAM 2005 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. V-890 patvirtintu Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašu, turime iš dantų protezavimo sąrašų išbraukti asmenis, kurie gavę

Vilniaus TLK pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, per tris mėnesius nesikreipė nei į vieną asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl dantų protezavimo paslaugų. [...] 2019-07-26 ir 2019-07-27 dienomis asmenis, kurie gavę Vilniaus TLK pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, per tris mėnesius nesikreipė nei į vieną asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl dantų protezavimo paslaugų, išbraukti iš sąrašų ir per dešimt darbo dienų informuoti asmenis apie išbraukimo motyvus raštu.“

6.18. Vilniaus TLK 2018-07-31 rašte Nr. 3S-12156, adresuotame Pareiškėjui (kopija), nurodyta:

„[...] , vadovaujantis „Dantų protezavimo paslaugų teikimo ir išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo“, [...] 39.1 papunkčio nuostata, Jūs esate išbrauktas iš sąrašo asmenų, kurie laukia dantų protezavimo, nes per tris mėnesius nuo Vilniaus teritorinės ligonių kasos pažymos apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, išsiuntimo dienos Jūs nesikreipėte į asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl dantų protezavimo paslaugų.“

6.19. Vilniaus TLK 2018-11-16 rašte Nr. 3S-18889, adresuotame Pareiškėjui (kopija), nurodyta:

6.19.1. „Vilniaus teritorinė ligonių kasa (toliau - TLK) gavo ir išnagrinėjo Jūsų prašymą kompensuoti dantų protezavimo išlaidas. Informuojame, kad, vadovaujantis „Dantų protezavimo paslaugų teikimo ir išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo“ (toliau - Aprašas), [...] 31 punkto nuostata, asmuo, gavęs teritorinės ligonių kasos pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto (toliau - Pažyma), ir sveikatos priežiūros įstaigų, su kuriomis teritorinė ligonių kasa yra sudariusi sutartis dėl dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo apdraustiesiems privalomuoju sveikatos draudimu, sąrašą, per tris mėnesius nuo Pažymos išdavimo datos turi kreiptis į vieną iš sąrašė nurodytų įstaigų. Vadovaujantis Aprašo 39 punkto nuostata, asmuo išbraukiamas iš TLK sąrašo, jei per tris mėnesius nuo Pažymos išdavimo dienos nesikreipia į vieną iš įstaigų sąrašė nurodytų asmens sveikatos priežiūros įstaigų ir su gydytoju odontologu nesuderina dantų protezavimo paslaugų teikimo laiko, masto ir kitų šių paslaugų teikimo sąlygų arba nesikreipia į TLK dėl dantų protezavimo paslaugų sustabdymo. Vadovaujantis Aprašo 35 punkto nuostata, dantų protezavimo paslaugų teikimas gali būti sustabdytas, bet ne ilgiau kaip iki vienu metų.“

6.19.2. „Vilniaus TLK 2018 m. kovo 19 d. išdavė ir išsiuntė Pažymą, tačiau Jūs per tris mėnesius nuo Pažymos išdavimo dienas nesikreipėte į asmens sveikatos priežiūras įstaigą dėl dantų protezavimo paslaugų, o Aprašo 35 punkte nurodyta galimybė sustabdyti dantų protezavimo teikimą metams jau buvote pasinaudojęs, todėl buvote išbrauktas iš sąrašo asmenų, kurie laukia dantų protezavimo. Minėtame Apraše jokių dantų protezavimo išlaidų kompensavimo išimčių nėra numatyta, todėl Vilniaus TLK neturi teisinio pagrindo Jums kompensuoti dantų protezavimo išlaidų.“

6.19.3. „Taip pat pranešame, kad, norėdamas gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto, Jūs vėl turėtumėte kreiptis į pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros įstaigos (toliau - PAASPI), prie kurios esate prisirašęs, odontologą. Jei gydytojas odontologas nustatys dantų protezavimo reikiamumą, įrašys Jus į šios įstaigos asmenų, kuriems reikalingas dantų protezavimas, sąrašą ir perduos jį Vilniaus TLK. Vilniaus TLK suformuos asmenų, kuriems reikalingas dantų protezavimas, sąrašą ir išsiųs pranešimus apie asmens įtraukimą į laukiančiųjų dantų protezavimo sąrašą. TLK sąrašas yra tęstinis ir sudaromas atsižvelgiant į vienintelį kriterijų - asmens registravimo PAASPI sąrašė datą. Gavęs iš Vilniaus TLK pranešimą apie įrašymą į sąrašą, Jūs turite teisę nelaukti, kol ateis eilė, ir pats sumokėti už Jums suteiktas dantų protezavimo paslaugas. Gavęs šias paslaugas, asmuo pateikia Vilniaus TLK nustatytos formos prašymą kompensuoti dantų protezavimo išlaidas, pranešimą apie įtraukimą į laukiančiųjų dantų protezavimo sąrašą ir mokėjimą patvirtinančius dokumentus (sąskaitą faktūrą, pinigų priėmimo kvitą). Dantų protezavimo paslaugų teikimo išlaidos kompensuojamos atėjus eilei.“

6.19.4. „Šis sprendimas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 36 str., 40 str. 1 d., Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktoriaus 2003-01-24 įsakymu IK-8 patvirtintų Vilniaus teritorinės ligonių kasos nuostatų 37 p., gali būti skundžiamas Vilniaus TLK taikinimo komisijai (Ž. Liauksmino g. 6, Vilnius) per trisdešimt dienų nuo sprendimo gavimo dienos.“

7. Iš Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktų paaiškinimų nustatyta:

7.1. „[...]“. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymo Nr. V-1340 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. lapkričio 21 d. įsakymo Nr. V-890 „Dėl Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo patvirtinimo pakeitimo“ nuostatomis, tiems asmenims, kurie iki šio įsakymo įsigaliojimo (t. y. iki 2016-11-30) yra gavę Pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, dantų protezavimo paslaugos turi būti baigtos teikti iki 2019-12-31. [...] [...] minimu atveju [Pareiškėjas] įgijo teisę gauti dantų protezavimo paslaugas 2011-02-24, taigi, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymo Nr. V-1340 [...] nuostatomis, dantų protezavimas jam turėjo būti baigtas iki 2019-12-31. Gavęs Pažymą [Pareiškėjas] turėjo per tris mėnesius nuo TLK Pažymos išdavimo dienos kreiptis į gydymo įstaigos, teikiančios dantų protezavimo paslaugas, odontologą, suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas ir pradėti dantų protezavimą (Aprašo 31 p.). [Pareiškėjui] vėl nesikreipus dėl dantų protezavimo į gydymo įstaigą per tris mėnesius po šios Pažymos išrašymo, jis buvo išbrauktas iš Sąrašo ir prarado teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto.“

7.2. „Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašas patvirtintas sveikatos apsaugos ministro 2005 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. V-890 „Dėl Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo patvirtinimo“, kuris įgyvendina Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 10 straipsnio (pav. „Sveikatos apsaugos ministerijos teisės įstaigų veiklos valstybinio reguliavimo klausimais“) 6 punktą (Ministerija nustato sveikatos priežiūros tinkamumo ir priimtinumą reikalavimus). Sveikatos sistemos įstatymo 2 str. 32 d. apibrėžia sveikatos priežiūros priimtinumą – valstybės nustatyta tvarka pripažįstamos sveikatos priežiūros sąlygos, užtikrinančios sveikatos priežiūros paslaugų ir medicinos mokslo principų bei medicinos etikos reikalavimų atitikimą.“

7.3. „Esamas teisinis reglamentavimas užtikrina asmenų, turinčių teisę gauti PSDF biudžeto lėšomis kompensuojamas dantų protezavimo paslaugas, teisę ir galimybes gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas PSDF biudžeto lėšomis. [...]. Pažymėtina, kad teisės akte nėra numatyta jokių dantų protezavimo išlaidų kompensavimo išimčių, todėl visiems asmenims, turintiems teisę į PSDF biudžeto lėšomis kompensuojamas dantų protezavimo paslaugas, užtikrinamas vienodas šių paslaugų teikimas, griežtai laikantis teisės akte nustatytų reikalavimų, o dantų protezavimo paslaugos visais atvejais asmenims kompensuojamos tik tada, kai ateina jų eilė pagal Sąrašą protezuotis dantis, t. y. kai jie įgyja teisę gauti šią kompensaciją. Apraše įtvirtinti terminai nustato pirmiau minėto ir Sveikatos sistemos įstatyme apibrėžto sveikatos priežiūros priimtinumą reikalavimus (Aprašo 21 p., 29 p., 32 p.), o tokia teisė sveikatos apsaugos ministerijai nustatyta Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 10 straipsnio 6 punkte.“

7.4. „Ministerija šiuo metu neplanuoja tobulinti teisinį reglamentavimą, susijusį su dantų protezavimo kompensavimo sritimi, atitinkamai laiko, jog, asmenims laikantis Apraše nustatytų procedūrų ir terminų, šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas yra pakankamas užtikrinant asmens teisių įgyvendinimą į dantų protezavimo kompensavimą PSDF biudžeto lėšomis.“

8. Iš Teisingumo ministerijos pateiktų paaiškinimų nustatyta:

8.1. „[...] Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) [...] preambulėje teisinis Aprašo tvirtinimo pagrindas nurodomas Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 10 straipsnio 6 punktą. Pastarojoje normoje nustatyta, jog Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija nustato sveikatos priežiūros tinkamumo ir priimtinumą reikalavimus. Aprašas atitinkamai reglamentuoja asmenų, turinčių teisę į dantų protezavimo paslaugų kompensavimą iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) biudžeto, įrašymo į Asmenų, laukiančių dantų protezavimo paslaugų, sąrašą (toliau – Sąrašas) ir išbraukimo iš Sąrašo tvarką, dantų protezavimo paslaugų kompensavimo PSDF biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšomis bei atskaitomybės tvarką.“

8.2. „[...] Teisingumo ministerija norėtų atkreipti dėmesį, pirma, į Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 3 straipsnio, reglamentuojančio sveikatos santykių teisinio reguliavimo ribas, 28 punktą. Remiantis juo, tik įstatymai nustato sveikatos draudimo sistemą, privalomojo sveikatos draudimo lėšų surinkimo tvarką, savanoriškojo sveikatos draudimo teisinius pagrindus, apdraustųjų, draudėjų ir draudikų teises ir pareigas, sveikatos draudimo įstaigų steigimo ir veiklos tvarką, šių įstaigų teises ir pareigas. Antras teisės aktas, aktualus nagrinėjamu atveju, – Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymas (toliau – Įstatymas), kurio paskirtis – nustatyti sveikatos draudimo rūšis, privalomojo sveikatos draudimo sistemą: privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamus asmenis, Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto sudarymo ir asmens sveikatos priežiūros paslaugų išlaidų apmokėjimo, vaistų ir medicinos pagalbos priemonių įsigijimo išlaidų bei medicinos priemonių (prietaisų), būtinų apdraustųjų sveikatos priežiūrai namuose užtikrinti, nuomos išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto pagrindus, privalomąjį sveikatos draudimą vykdančias institucijas, privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamų asmenų ir sveikatos priežiūros įstaigų teises bei pareigas vykdant privalomąjį sveikatos draudimą, ginčų nagrinėjimo tvarką, tarpvalstybinės sveikatos priežiūros išlaidų kompensavimo pagrindus, papildomojo (savanoriškojo) sveikatos draudimo pagrindus. Pažymėtina, kad nei viename iš nurodytų įstatymų nėra nuostatų, eksplicitiškai nustatančių esmines sąlygas, susijusias su dantų protezavimu [...], nors dantų protezavimo paslaugų kompensavimas yra susijęs su privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamų asmenų teisės gauti šių išlaidų kompensavimą iš PSDF lėšų įgyvendinimu. [...].“

8.3. „[...] Teisingumo ministerija [...] būtų linkusi laikytis [...] pozicijos, [...] kad teisinio reguliavimo pagrindai, nustatantys privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamų asmenų teisę naudotis PSDF biudžeto lėšomis, *inter alia* gauti dantų protezavimo išlaidų kompensavimą, turi būti įtvirtinti įstatyme. [...]“

8.4. „Atsakant į [...] keliamą klausimą dėl Apraše nustatytų terminų, jų įtakos teisei gauti PSDF biudžeto lėšomis kompensuojamas paslaugas, Teisingumo ministerijos nuomone, svarbu atkreipti dėmesį, kad jie nėra absoliutūs teisės į dantų protezavimo paslaugų kompensavimą PSDF biudžeto lėšomis praradimo pagrindai, t. y., kaip matyti iš [pažymos] 4.2.7 papunktyje nurodytos informacijos, apdraustasis „turi galimybę iš naujo pateikti prašymą įrašyti [...] į Sąrašą“. [...]. Vis tik, laikantis nuoseklumo, teismų suformuluotos doktrinos, prezumpcijos, kad rašte nurodyti terminai galimai riboja apdraustųjų teisę gauti PSDF biudžeto lėšomis kompensuojamą dantų protezavimą, o paties Aprašo reguliuojami santykiai nėra grindžiami aiškiu ir vienareikšmiu įstatyme įtvirtintu teisiniu reguliavimu, manytina, būtų tikslinga juos, kaip ir kitas sąlygas, teisei į kompensavimą įgyti, įtvirtinti įstatyminiame reguliavime. [...]“

8.5. „Kartu informuojame, kad Sveikatos apsaugos ministerija yra parengusi ir pateikusi Lietuvos Respublikos Vyriausybei Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. 1-1343 pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo Nr. 1-552 8, 13 ir 76 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo Nr. I-1367 2, 3, 152, 153, 33 ir 52 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo Nr. IX-886 26 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 56, 57, 58 ir 589 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos

Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo Nr. IX-895 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektus (TAIS Nr. 19-15804(2)). Pagrindiniame šio paketo projekte – Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. 1-1343 pakeitimo įstatymo projekte – aiškiai ir nedviprasmiškai siūloma įrašyti nuostatas, susijusias su dantų protezavimo paslaugų kompensavimu: apdraustiesiems Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis kompensuojama, be kita ko, dėl draudžiamojo įvykio atliekamas dantų protezavimas; dantų protezavimas, atliekamas šiems apdraustiesiems, kai jų kramtymo funkcija atitinka sveikatos apsaugos ministro nustatytus kriterijus: vaikams, asmenims, kuriems sukako senatvės pensijos amžius, asmenims, kurie yra pripažinti nedarbingais arba iš dalies darbingais, taip pat kitiems asmenims, kurių sveikatos būklė atitinka sveikatos apsaugos ministro nustatytas sąlygas ir yra galimybės šiems asmenims kompensuoti dantų protezavimo išlaidas (jos įvertinamos atsižvelgiant į Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetą) (minėto projekto 6 straipsnis).“

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

9. Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai:

9.1. **Istatymai:**

9.1.1. *Konstitucijoje* nustatyta:

53 *straipsnis* – „Valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus. Įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką.“

9.1.2. *Seimo kontrolierių įstatyme* nustatyta:

12 *straipsnio 1 dalis* – „Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. [...]“

19 *straipsnio 1 dalis* – „Seimo kontrolierius, vykdydamas savo pareigas, turi teisę: [...] 21) netirdamas Seimo kontrolieriaus kompetencijai nepriskirto skundo iš esmės, gali teikti siūlymus ar pastabas atitinkamoms institucijoms ir įstaigoms dėl viešojo administravimo gerinimo, kad nebūtų pažeidinėjamos žmogaus teisės ir laisvės.“

19² *straipsnis* – „1. Seimo kontrolierių įstaiga yra nacionalinė žmogaus teisių institucija. 2. Skatindami pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms bei bendradarbiaudami su valstybės ir savivaldybių institucijomis, įstaigomis, pilietine visuomene, socialiniais partneriais, tarptautinėmis organizacijomis žmogaus teisių ir laisvių klausimais, Seimo kontrolieriai atlieka šias funkcijas: [...]; 4) teikia siūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms žmogaus teisių klausimais; 5) siekia nacionalinių teisės aktų suderinimo su Lietuvos Respublikos tarptautiniais įsipareigojimais žmogaus teisių srityje; 6) inicijuoja tyrimus dėl esminių žmogaus teisių problemų.“

9.1.3. *Sveikatos draudimo įstatyme* nustatyta:

9 *straipsnio 3 dalis* – „Iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto apmokama: 1) pirminės, antrinės ir tretinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos; [...]“

9 *straipsnio 6 dalis* – „Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis apmokamos asmens sveikatos priežiūros paslaugos išvardijamos Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis apmokamų asmens sveikatos priežiūros paslaugų sąrašė. Šį sąrašą tvirtina sveikatos apsaugos ministras.“

9.1.4. *Sveikatos priežiūros įstaigų įstatyme* nustatyta:

10 *straipsnis* – „Sveikatos apsaugos ministerija: [...] 6) nustato sveikatos priežiūros tinkamumo ir priimtino reikalavimus; [...]“

9.1.5. *Sveikatos sistemos įstatyme* nustatyta:

3 *straipsnis* – „Tik įstatymai nustato: 1) sveikatos teisės veikimo sritį, uždavinius ir principus; [...] 7) gyventojų teises ir pareigas sveikatinimo veikloje, visuomenės dalyvavimo tvarkant sveikatos

reikalus teisinius pagrindus; [...] 28) sveikatos draudimo sistemą, privalomojo sveikatos draudimo lėšų surinkimo tvarką, savanoriškojo sveikatos draudimo teisinius pagrindus, apdraustųjų, draudėjų ir draudikų teises ir pareigas, sveikatos draudimo įstaigų steigimo ir veiklos tvarką, šių įstaigų teises ir pareigas; [...].“

47 straipsnis – „1. Valstybės laiduojamos (nemokamos) sveikatos priežiūros paslaugos apmokamos iš privalomojo sveikatos draudimo fondo, valstybės ar savivaldybių biudžetų, savivaldybių visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšų. 2. Valstybės laiduojamai (nemokamai) sveikatos priežiūrai priskiriama: [...] 5) apdraustųjų privalomuoju sveikatos draudimu, nurodytų Sveikatos draudimo įstatyme, asmens sveikatos priežiūra; [...] 7) asmenų, sergančių [...] onkologinėmis ligomis, [...] ir sergančių kitomis sveikatos apsaugos ministro nustatyto sąrašo ligomis, [...] asmens sveikatos priežiūra; 8) Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyto sąrašo vaistų ir medicinos pagalbos priemonių, kompensuojamų iš privalomojo sveikatos draudimo biudžeto, kompensavimas apdraustiesiems; [...].“

9.1.6. *Teisėkūros pagrindų įstatyme* nustatyta:

3 straipsnio 1 dalis – „Teisėkūros principai išreiškia tam tikrus imperatyvius reikalavimus, keliamus teisėkūroje dalyvaujantiems subjektams, siekiant sukurti vientisą, nuoseklią, darnią ir veiksmingą teisės sistemą.“

3 straipsnio 2 dalis – „Teisėkūroje vadovaujamosi šiais principais: [...] 3) pagarbos asmens teisėms ir laisvėms, reiškiančiu, kad teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų; [...] 6) aiškumo, reiškiančiu, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas; 7) sistemiškumo, reiškiančiu, kad teisės normos turi derėti tarpusavyje, žemesnės teisinės galios teisės aktai neturi prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktams, įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai turi būti rengiami ir priimami taip, kad įsigaliotų kartu su įstatymu ar atskiriomis jo nuostatomis, kurias šie teisės aktai įgyvendina.“

9.1.7. *Viešojo administravimo įstatyme* nustatyta:

3 straipsnis – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovujasi šiais principais: 1) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; [...] 4) nepiktnaudžiavimo valdžia. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; 13) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; 14) *draudimo keisti į blogąją pusę (non reformatio in peius)*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas administracinės procedūros sprendimą, negali pabloginti asmens, dėl kurio yra pradėta administracinė procedūra, padėties.“

8 straipsnis – „1. Individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis, o taikomos poveikio priemonės (licencijos ar leidimo galiojimo panaikinimas, laikinas uždraudimas verstis tam tikra veikla ar teikti paslaugas, bauda ir kt.) turi būti motyvuotos. 2. Individualiame administraciniame akte turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos ir nurodyta akto apskundimo tvarka. [...].“

9.1.8. *Vyriausybės įstatyme* nustatyta:

22 straipsnis – „Vyriausybė: [...] 3) [...], koordinuoja ministerijų ir Vyriausybės įstaigų, kitų Vyriausybės įsteigtų biudžetinių įstaigų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Vyriausybė,

veiklą; [...] 6) rengia ir teikia Seimui svarstyti įstatymų ir kitų teisės aktų projektus; [...].“

9.1.9. *Teismų įstatyme* nustatyta:

1 *straipsnis* – „1. Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai. 2. Teismai sprendimus bylose priima Lietuvos Respublikos vardu. 3. Bylose teismų priimtus sprendimus gali peržiūrėti tik teismas ir tik įstatymų nustatyta tvarka.“

2 *straipsnis* – „Teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi nuo kitų valstybės valdžios institucijų, pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų ir kitų asmenų.“

3 *straipsnis* – „1. Teisėjų nepriklausomumo garantijas bei teisėjų statusą nustato Lietuvos Respublikos Konstitucija, šis ir kiti įstatymai bei kiti teisės aktai. 2. Teisėjai, vykdydami teisingumą, veikia nešališkai ir klauso tik įstatymų. 3. Teisėjai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi nuo proceso dalyvių, teismų administracijos, kitų teisėjų, valstybės valdžios institucijų, pareigūnų bei kitų asmenų. Teisėjams negali būti daromas joks politinis, ekonominis, psichologinis, socialinis spaudimas ar kitoks neteisėtas poveikis, kuris galėtų turėti įtakos jų sprendimams. [...].“

9.2. **Kiti teisės aktai:**

9.2.1. Vyriausybės 1998-07-24 nutarimu Nr. 926 (Vyriausybės 2019-05-29 nutarimo Nr. 526 redakcija) patvirtintuose *Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos nuostatuose* reglamentuojama:

7 *punktas* – „Sveikatos apsaugos ministerijos veiklos tikslai yra: [...]; 7.4. formuoti valstybės politiką privalomojo sveikatos draudimo srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą.“

11 *punktas* – „Sveikatos apsaugos ministerija, siekdama Nuostatų 7.4 papunktyje nurodyto veiklos tikslo, atlieka šias funkcijas: 11.1. pagal Sveikatos apsaugos ministerijos formuojamos valstybės politikos prioritetus nuostatų 7.1–7.3 papunkčiuose nurodytose srityse nustato Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto panaudojimo prioritetus; 11.2. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo nustatyta tvarka nustato asmens sveikatos priežiūros paslaugų apmokėjimo ir vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių įsigijimo išlaidų ir medicinos priemonių (prietaisų), būtinų sveikatos priežiūrai namuose užtikrinti, nuomos išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto (toliau – paslaugų apmokėjimas ir išlaidų kompensavimas) tvarką ir sutarčių su ūkio subjektais dėl paslaugų apmokėjimo ir išlaidų kompensavimo tvarką.“

12 *punktas* – „Sveikatos apsaugos ministerija taip pat atlieka šias funkcijas: [...]; 12.2. rengia Lietuvos Respublikos Seimo priimamų teisės aktų, Vyriausybės nutarimų, sprendimų ir rezoliucijų, kitų teisės aktų Sveikatos apsaugos ministerijos kompetencijai priskirtais klausimais projektus ir koordinuoja (organizuoja) jų įgyvendinimą bei analizuoja šių teisės aktų taikymo praktiką; [...].“

9.2.2. Sveikatos apsaugos ministro 2003-01-23 įsakymu Nr. V-35 patvirtintuose *Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos nuostatuose* reglamentuojama:

7 *punktas* – „Svarbiausias Valstybinės ligonių kasos uždavinys – teisės aktų nustatyta tvarka įgyvendinti privalomąjį sveikatos draudimą, tinkamai atstovauti apdraustųjų interesams ir vykdyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatas šioje srityje. Įgyvendindama jai pavestą uždavinį, Valstybinė ligonių kasa: 7.1. Sveikatos draudimo įstatymo nustatytais pagrindais ir sąlygomis užtikrina prevencinės medicinos pagalbos, medicinos pagalbos, medicininės rehabilitacijos, slaugos, socialinių paslaugų ir patarnavimų, priskirtų asmens sveikatos priežiūrai, [...] išlaidų apmokėjimą Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis per teritorines ligonių kasas; [...] 7.4. vykdo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetą; 7.5. disponuoja Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis; [...].“

9.2.3. Sveikatos apsaugos ministro 2005-11-21 įsakymu Nr. V-890 „*Dėl Dantų protezavimo paslaugų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo patvirtinimo*“ nustatyta:

„Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 10 straipsnio 6 punktu:

1. Tvirtinu Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašą [...].

2. Pavedu įsakymo vykdymą kontroliuoti viceministrui pagal veiklos sritį.“

9.2.4. Sveikatos apsaugos ministro 2005-11-21 įsakymu Nr. V-890 patvirtintame *Dantų protezavimo paslaugų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos apraše (redakcijoje, galiojusios nuo 2016-07-01 iki 2016-11-01)* buvo reglamentuojama:

24 punktas – „Dantų protezavimo paslaugų teikimas asmenims gali būti atidėtas vėlesniam laikui dėl jų sveikatos būklės ar dėl kitų svarbių priežasčių. Norėdami pasinaudoti šia teise asmenys arba jų atstovai per tris mėnesius nuo TLK pažymos išrašymo datos turi kreiptis į šią pažymą išrašiusią TLK ir pratęsti dantų protezavimo paslaugų suteikimo terminą.“

9.2.5. Sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymu Nr. V-1340 „*Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. lapkričio 21 d. įsakymo Nr. V-890 „Dėl Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo patvirtinimo pakeitimo“ nustatyta:*

„Nustatau, kad: 2.1. asmenims, kurie yra gavę pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, iki šio įsakymo įsigaliojimo, dantų protezavimo paslaugos turi būti baigtos teikti iki 2019 m. gruodžio 31 d.; [...].“

Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo 5 priedas (Pažymos apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, forma)

„Asmuo, kuris dėl sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių per tris mėnesius nuo šios pažymos išrašymo dienos nesikreipia į jo pasirinktą dantų protezavimo paslaugas teikiančią gydymo įstaigą, turi per šį terminą pats (arba jo atstovas) kreiptis į [...] TLK ir sustabdyti (ne ilgiau kaip iki 1 metu) dantų protezavimo paslaugų teikimą. Jei to nepadarysite, praėjus trijų mėnesių terminui po šios pažymos išrašymo datos Jūs būsite išbrauktas iš TLK sąrašo ir prarasite teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto. [...].“

9.2.6. Sveikatos apsaugos ministro 2005-11-21 įsakymu Nr. V-890 patvirtintame *Dantų protezavimo paslaugų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos apraše (redakcijoje, galiojusioje nuo 2016-11-30 – 2017-07-01)* buvo reglamentuojama:

35 punktas – „Dantų protezavimo paslaugų teikimas gali būti sustabdytas, bet ne ilgiau kaip iki vieno metų, jei: 35.1. per tris mėnesius nuo TLK pažymos išdavimo dienos asmuo dėl sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių negali su gydytoju odontologu suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiko, masto bei kitų šių paslaugų teikimo sąlygų ir pradėti dantų protezavimo; 35.2. per tris mėnesius nuo TLK pažymos išdavimo dienos asmuo su gydytoju odontologu suderina dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas ir pradeda dantų protezavimą, bet dėl jo sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių dantų protezavimas negali būti tęsiamas.“

9.2.7. Sveikatos apsaugos ministro 2005-11-21 įsakymu Nr. V-890 patvirtintame *Dantų protezavimo paslaugų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos apraše (redakcijoje, galiojusios nuo 2018-01-10 iki 2018-04-11)* buvo reglamentuojama:

31 punktas – „Gavęs TLK pažymą ir įstaigų sąrašą, asmuo per 3 mėnesius nuo TLK pažymos išdavimo dienos atvyksta į vieną iš asmens sveikatos priežiūros įstaigų, nurodytų įstaigų sąrašė arba konkrečios TLK interneto svetainėje, ir su gydytoju odontologu suderina dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą ir kitas šių paslaugų teikimo sąlygas.“

32 punktas – „Dantų protezavimo paslaugos turi būti suteiktos ir šių paslaugų išlaidos kompensuojamos per 3 metus nuo TLK pažymos išdavimo dienos.“

35 punktas – „Dantų protezavimo paslaugų teikimas gali būti sustabdytas, bet ne ilgiau kaip iki vieno metų, jei: 35.1. per tris mėnesius nuo TLK pažymos išdavimo dienos asmuo dėl sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių negali su gydytoju odontologu suderinti dantų protezavimo paslaugų

teikimo laiko, masto bei kitų šių paslaugų teikimo sąlygų ir pradėti dantų protezavimo; 35.2. per tris mėnesius nuo TLK pažymos išdavimo dienos asmuo su gydytoju odontologu suderina dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas ir pradeda dantų protezavimą, bet dėl jo sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių dantų protezavimas negali būti tęsiamas.“

36 punktas – „Norėdami pasinaudoti Aprašo 35 punkte nustatyta teise, asmenys per 3 mėnesius nuo TLK pažymos išdavimo dienos arba tada, kai nebegali tęsti pradėto dantų protezavimo, turi kreiptis į šią TLK pažymą išdavusią TLK ir užpildyti Prašymą sustabdyti dantų protezavimo paslaugų teikimą [...]“

38 punktas – „TLK, pasibaigus dantų protezavimo paslaugų sustabdymo laikotarpiui, asmeniui pakartotinai siūnia TLK pažymą ir įstaigų sąrašą.“

39 punktas – „Asmenys išbraukiami iš TLK sąrašo, jei: 39.1. per 3 mėnesius nuo TLK pažymos išdavimo dienos nesikreipia į vieną iš įstaigų sąrašė nurodytų asmens sveikatos priežiūros įstaigų ir su gydytoju odontologu nesuderina dantų protezavimo paslaugų teikimo laiko, masto ir kitų šių paslaugų teikimo sąlygų arba nesikreipia į TLK dėl dantų protezavimo paslaugų sustabdymo; 39.2. per 3 metus (arba per 4 metus, jei buvo sustabdytas dantų protezavimo paslaugų teikimas) nuo TLK pažymos išrašymo dienos jiems nesuteikiamos dantų protezavimo paslaugos.“

Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo 5 priedas (Pažymos apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, forma)

„Šia pažyma patvirtinama Jūsų teisė gauti dantų protezavimo paslaugas, kurių išlaidos kompensuojamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) biudžeto lėšų. Norėdamas (-a) gauti dantų protezavimo paslaugas, per tris mėnesius nuo pažymos išdavimo dienos turite kreiptis į vieną iš pažymos priede nurodytų asmens sveikatos priežiūros įstaigų, su kuria TLK yra sudariusi sutartį dėl dantų protezavimo paslaugų išlaidų [...] kompensavimo apdraustiesiems privalomuoju sveikatos draudimu (toliau – išlaidų kompensavimo sutartis). Jūs galite kreiptis ir į kitas TLK aptarnaujamos zonos asmens sveikatos priežiūros įstaigas, su kuriomis TLK [...] yra sudariusi išlaidų kompensavimo sutartis.

Pasirinkęs (-usi) vieną asmens sveikatos priežiūros įstaigą, Jūs arba Jūsų atstovas su gydytoju odontologu turite suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo Jums arba Jūsų atstovaujama asmeniui laiką, mastą ir kitas šių paslaugų teikimo sąlygas.

Asmuo, kuris dėl sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių per tris mėnesius nuo šios pažymos išdavimo dienos nesikreipia į pasirinktą dantų protezavimo paslaugas teikiančią įstaigą, turi per šį terminą pats (arba jo atstovas) kreiptis į [...] TLK dėl dantų protezavimo atidėjimo (ne ilgiau kaip 1 metams).

Jei to nepadarysite, praėjus trijų mėnesių terminui nuo šios pažymos išrašymo dienos būsite išbrauktas iš TLK sudaryto laukiančiųjų dantų protezavimo paslaugų sąrašo ir prarasite teisę gauti šias PSDF biudžeto lėšomis kompensuojamas paslaugas.

Informuojame, kad kompensacija už suteiktas dantų protezavimo paslaugas neviršys Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš PSDF biudžeto tvarkos aprašo 8 punkte nustatyto bazinio dydžio [...]“

9.2.8. Sveikatos apsaugos ministro 2005-11-21 įsakymu Nr. V-890 (sveikatos apsaugos ministro 2018-12-21 įsakymo Nr. V-1490 redakcija) patvirtintame *Dantų protezavimo paslaugų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos apraše (redakcijoje, galiojusioje nuo 2018-07-01 iki 2018-11-16)* buvo reglamentuojama:

32 punktas – „Dantų protezavimo paslaugos turi būti suteiktos ir šių paslaugų išlaidos kompensuojamos per 3 metus nuo TLK pažymos išdavimo dienos.“

35 punktas – „Dantų protezavimo paslaugų teikimas gali būti sustabdytas, bet ne ilgiau kaip iki vieno metų, jei: 35.1. per tris mėnesius nuo TLK pažymos išdavimo dienos asmuo dėl sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių negali su gydytoju odontologu suderinti dantų protezavimo paslaugų

teikimo laiko, masto bei kitų šių paslaugų teikimo sąlygų ir pradėti dantų protezavimo; 35.2. per tris mėnesius nuo TLK pažymos išdavimo dienos asmuo su gydytoju odontologu suderina dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas ir pradeda dantų protezavimą, bet dėl jo sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių dantų protezavimas negali būti tęsiamas.“

39 punktas – „Asmenys išbraukiami iš TLK sąrašo, jei: 39.1. per 3 mėnesius nuo TLK pažymos išdavimo dienos nesikreipia į vieną iš įstaigų sąrašė nurodytų asmens sveikatos priežiūros įstaigų ir su gydytoju odontologu nesuderina dantų protezavimo paslaugų teikimo laiko, masto ir kitų šių paslaugų teikimo sąlygų arba nesikreipia į TLK dėl dantų protezavimo paslaugų sustabdymo; 39.2. per 3 metus (arba per 4 metus, jei buvo sustabdytas dantų protezavimo paslaugų teikimas) nuo TLK pažymos išrašymo dienos jiems nesuteikiamos dantų protezavimo paslaugos.“

40 punktas – „Apie išbraukimą iš TLK sąrašo asmenį TLK informuoja registruotu laišku per 10 darbo dienų nuo jo išbraukimo iš TLK sąrašo dienos.“

9.2.9. Sveikatos apsaugos ministro 2005-11-21 įsakymu Nr. V-890 (sveikatos apsaugos ministro 2018-12-21 įsakymu Nr. V-1490 redakcija) patvirtintame *Dantų protezavimo paslaugų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos apraše (aktualioje redakcijoje, galiojančioje nuo 2020-05-12) reglamentuojama:*

3 punktas – „Teisę į dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto (toliau – dantų protezavimo paslaugos), turi šie privalomuoju sveikatos draudimu apdrausti asmenys: 3.1. asmenys, kuriems sukako senatvės pensijos amžius; 3.2. asmenys, kurie yra pripažinti nedarbingais arba iš dalies darbingais; 3.3. vaikai; 3.4. asmenys, kuriems buvo taikytas gydymas dėl burnos, veido ir žandikaulių onkologinės ligos.“

8 punktas – „Dantų protezavimo paslaugos kompensuojamos iš PSDF biudžeto asmenims atsižvelgiant į faktines šių paslaugų teikimo išlaidas, bet kompensuojamoji suma negali viršyti: 8.1. Aprašo 3.1 ir 3.2 papunkčiuose išvardytiems asmenims Aprašo 5.1.1 ir 5.1.2 papunkčiuose numatytais atvejais – 504,81 balo; 8.2. Aprašo 3.1 ir 3.2 papunkčiuose išvardytiems asmenims Aprašo 5.1.3 papunktyje numatytu atveju – 1 553,24 balo; 8.3. Aprašo 3.3 papunktyje išvardytiems asmenims Aprašo 5.2.1 papunktyje numatytu atveju – 257,63 balo; 8.4. Aprašo 3.3 papunktyje išvardytiems asmenims Aprašo 5.2.2 papunktyje numatytu atveju – 1 553,24 balo; 8.5. Aprašo 3.4 papunktyje išvardytiems asmenims Aprašo 5.3.1 papunktyje numatytu atveju – 504,81 balo; 8.6. Aprašo 3.4 papunktyje išvardytiems asmenims Aprašo 5.3.2 papunktyje numatytu atveju – 1 553,24 balo.“

9 punktas – „Jei faktinės dantų protezavimo išlaidos buvo didesnės, nei nustatyta kompensuojamoji suma, likusią dalį asmuo turi sumokėti pats.“

29 punktas – „Dantų protezavimo paslaugos turi būti suteiktos per 3 metus nuo TLK pažymos išrašymo dienos.“

32 punktas – „Aprašo 3.1–3.4 papunkčiuose nurodyti asmenys išbraukiami iš Sąrašo, jei per 3 metus nuo TLK pažymos išrašymo dienos nesikreipia į ASPI dėl dantų protezavimo paslaugų arba jos nebuvo suteiktos.“

Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo 3 priedas (Pažymos apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, forma)

„Šia pažyma patvirtinama Jūsų teisė gauti dantų protezavimo paslaugas, kurių išlaidos kompensuojamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) biudžeto lėšų. Norėdamas (-a) gauti šias paslaugas, turite kreiptis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, kuri su TLK yra sudariusi sutartį dėl dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo apdraustiesiems privalomuoju sveikatos draudimu (toliau – išlaidų kompensavimo sutartis). Jūs galite kreiptis ir į kitas TLK aptarnavimo zonoje esančias asmens sveikatos priežiūros įstaigas, su kuriomis [...] yra sudariusi išlaidų kompensavimo sutartis.“

TLK, informaciją apie ASPI, su kuriomis sudarytos sutartys dėl dantų protezavimo išlaidų kompensavimo, skelbia savo interneto svetainėse [...] ir teikia bendruoju telefono numeriu [...].

Dantų protezavimo paslaugos, kompensuojamos PSDF biudžeto lėšomis, turi būti suteiktos ne vėliau nei per tris metus nuo pažymos išrašymo datos.

Pasirinkęs (-usi) vieną sveikatos priežiūros įstaigą, Jūs arba Jūsų atstovas su gydytoju odontologu turite suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo Jums arba Jūsų atstovaujama asmeniui laiką, mastą ir kitas šių paslaugų teikimo sąlygas ir gauti dantų protezavimo paslaugas.

Jei to nepadarysite, praėjus trijų metų terminui nuo šios pažymos išrašymo dienos būsite išbrauktas iš asmenų, laukiančių dantų protezavimo, sąrašo ir prarasite teisę gauti šias PSDF biudžeto lėšomis kompensuojamas paslaugas.“

9.2.10. Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktoriaus 2016-07-05 įsakymu Nr. 1K-211 patvirtintose *Asmenų aptarnavimo ir jų prašymų bei skundų (pranešimų) nagrinėjimo Valstybinėje ligonių kasoje prie Sveikatos apsaugos ministerijos taisyklėse* reglamentuojama:

38 punktas – „Jeigu prašymui ar skundai (pranešimui) išnagrinėti būtina papildoma informacija, kurią privalo pateikti jį atsiuntęs asmuo, ir VLK tokių duomenų pati gauti negali, per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo (pranešimo) užregistravimo VLK dienos ji kreipiasi į asmenį raštu, prašydama pateikti papildomą informaciją, ir praneša, kad prašymo nagrinėjimas stabdomas iki bus pateikta papildoma informacija. Jei per VLK nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 5 darbo dienos, papildoma informacija negaunama, prašymas nenagrinėjamas, dokumentų originalai gražinami asmeniui ir nurodoma gražinimo priežastis. VLK paliekamos prašymo, skundo (pranešimo) ir gautų dokumentų kopijos.“

9.2.11. Vilniaus teritorinės ligonių kasos direktoriaus 2014-06-09 įsakymu Nr. 1V-285 (Vilniaus teritorinės ligonių kasos direktoriaus 2016-09-13 įsakymo Nr. 1V-335 redakcija) patvirtiname *Vilniaus teritorinės ligonių kasos taikinimo komisijos darbo reglamente* reglamentuojama:

38 punktas – „Protokole privalo būti nurodyti sprendimų priėmimo motyvai, pateikiami paaiškinimai, posėdyje pareikšta taikinimo komisijos narių nuomonė, taikinimo komisijos sprendimų apskundimo tvarka. Taikinimo komisijos sprendimas gali būti apskųstas administraciniam teismui per vieną mėnesį nuo skundžiamo sprendimo gavimo dienos.“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

10. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika:

10.1. Konstitucinis Teismas 2004-12-13 nutarime, be kita ko, yra konstatavęs:

„[...] [...] Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad turi būti užtikrintos žmogaus teisės ir laisvės, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios ir kitos valstybės ir savivaldybių institucijos, visi pareigūnai turi veikti remdamiesi teise, paklusdami Konstitucijai ir teisei, kad Konstitucija turi aukščiausią teisinę galią ir kad visi teisės aktai turi atitikti Konstituciją. Neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas. Teisinio saugumo principas – vienas iš esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų, reiškiantis valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti teisinių santykių subjektų teises, taip pat įgytas teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius. [...].“

Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų; teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams; diferencijuotas teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas tik atitinkamais teisės aktais reguliuojamų visuomeninių santykių subjektų padėties objektyviais skirtumais; [...]; įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos

nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius; kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus; teisės aktais negalima reikalauti neįmanomų dalykų (*lex non cogit ad impossibilia*); teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį, įstatymų ir kitų teisės aktų galiojimas atgal neleidžiamas (*lex retro non agit*), nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (*lex benignior retro agit*); [...] [...] pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu. [...]“

Iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos. Šis reikalavimas *inter alia* reiškia, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, taip pat kad žemesnės galios teisės aktuose draudžiama nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytu aukštesnės galios teisės aktuose. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad poįstatyminiu teisės aktu yra realizuojamos įstatymo normos, todėl poįstatyminiu teisės aktu negalima pakeisti įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis, nes taip būtų pažeista Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų viršenybė poįstatyminių teisės aktų atžvilgiu (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d. nutarimas); pažymėtina ir tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, jie turi būti priimami remiantis įstatymais, nes poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas). [...]“

10.2. Konstitucinis Teismas 2011-06-23 sprendime, be kita ko, yra konstatavęs:

„[...] Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinio teisinės valstybės principo negalima aiškinti kaip įtvirtinto tik Konstitucijos preambulėje; neatsiejami konstitucinio teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas; konstitucinis proporcingumo principas yra vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2005 m. rugpjūčio 23 d., 2010 m. gegužės 28 d., 2010 m. lapkričio 9 d. nutarimai). [...]“

10.3. Konstitucinis Teismas 2001-07-12 nutarime, be kita ko, yra konstatavęs:

„[...] Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas yra universalus, juo grindžiama visa teisės sistema ir pati Lietuvos Respublikos Konstitucija. Teisinės valstybės principo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose ir yra aiškintinas neatsiejamai nuo Konstitucijos preambulėje skelbiamo atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės siekio. Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad turi būti užtikrintos žmogaus teisės ir laisvės, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios bei kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei, kad Konstitucija turi aukščiausią juridinę galią ir kad įstatymai, Vyriausybės nutarimai bei kiti teisės aktai turi atitikti Konstituciją (Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 23 d. nutarimas). [...]“

10.4. Konstitucinis Teismas 2014-05-09 nutarime, be kita ko, yra konstatavęs:

„[...] [...] žmogaus ir visuomenės sveikata yra viena svarbiausių visuomenės vertybių (Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 11 d., 2005 m. rugsėjo 29 d., 2009 m. rugsėjo 2 d., 2011 m. birželio 21 d. nutarimai), taip pat kad žmonių sveikatos apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, o rūpinimasis žmonių sveikata – tai valstybės funkcija (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d., 2004 m. sausio 26 d., 2005 m. rugsėjo 29 d., 2009 m. rugsėjo 2 d., 2011 m. birželio 21 d. nutarimai). [...]“

10.5. Konstitucinis Teismas 2008-10-30 nutarime, be kita ko, yra konstatavęs:

„[...] Pažymėtina, kad valstybės institucijos, priimdamos sprendimus [...], privalo laikytis Konstitucijos normų ir principų ir jokiais aplinkybėmis negali veikti *ultra vires*, t. y. viršydamos savo įgaliojimus. Valstybės institucijų ar pareigūnų veikimas *ultra vires* negali būti be išlygų tapatinamas su pačios valstybės veikimu. [...]“

10.6. Konstitucinis Teismas 2004-03-05 nutarime, be kita ko, yra konstatavęs:

„[...] [...], kad įstatymai nustato bendro pobūdžio taisykles, o poįstatyminiuose teisės aktuose jos gali būti detalizuojamos, gali būti reglamentuojama jų įgyvendinimo tvarka. [...]“

10.7. Konstitucinis Teismas 2007-05-05 nutarime, be kita ko, yra konstatavęs:

„[...] [...], pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu, jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusių teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu, [...]. Tačiau (tai savo aktuose taip pat ne kartą yra pabrėžęs Konstitucinis Teismas) jokiais aplinkybėmis poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti asmens teisės atsiradimo sąlygų, riboti teisės apimties; poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti ir tokio su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatyme. [...]“

11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2014-03-04 nutartyje administracinėje byloje Nr. A-385/2014, be kita ko, yra konstatavęs:

„[...] Administracinių teisinių santykių, susiklostančių tarp privačių asmenų ir valdžios institucijų, ypatumai lemia, kad privatus asmuo juose yra silpnesnioji pusė. Tokia teisinė asmens padėtis lemia, kad santykyje su viešąja administracija kilus neaiškumams, teisė aiškintina jo naudai, siekiant subalansuoti nelygias šalių pozicijas bei garantuoti asmens, kaip silpnesnės šalies, apsaugą. Iš to savivaldybės institucijoms, įstaigoms, pareigūnams ir kitiems atitinkamus įgaliojimus turintiems asmenims kyla pareiga vadovautis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme įtvirtintais gero viešojo administravimo, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principais. [...] Valdžios institucijos, siekdamos įgyvendinti gero viešojo administravimo principą, užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių bei privataus asmens, kaip silpnesnės santykio su viešąja administracija šalies, apsaugą, privalo bet kurioje situacijoje vadovautis fundamentaliais protingumo, teisingumo, sąžiningumo principais, o sprendimų priėmimo metu atsižvelgti į susiklosčiusių faktinių aplinkybių visumą [...]“

Tyrimo išvados

12. Seimo kontrolierius gavo Pareiškėjo skundą dėl VLK (Vilniaus TLK) veiksmų, sprendžiant probleminius klausimus, susijusius su dantų protezavimo paslaugų kompensavimu Pareiškėjui.

Visų pirma pažymėtina, kad Vilniaus TLK 2018-11-16 priimtas sprendimas, kuriuo buvo atsisakyta kompensuoti Pareiškėjui suteiktas dantų protezavimo paslaugas, yra individualus administracinis sprendimas (pažymos 6.19 punktą). Iš skundo turinio nustatyta, kad Pareiškėjas nesutinka su Vilniaus TLK 2018-11-16 sprendimu ir jį ginčija. Atkreiptinas dėmesys, kad Seimo kontrolieriai nesprenžia ginčų dėl teisės. Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 12 straipsnio nuostatomis, Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. Taigi, tyrimo metu Seimo kontrolierius nevertino Vilniaus VLK priimto 2018-11-16 sprendimo pagrįstumo ir teisėtumo, kadangi jis yra skundžiamas teismui. Pagal Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 1, 2, 3 straipsnių nuostatas, teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai (pažymos 9.1.9 punktą). Seimo kontrolierius pasisakyti dėl VLK (Vilniaus TLK) priimtų sprendimų gali tiek, kiek nepriskirta teismų kompetencijai.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad, vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 21 punktu, Seimo kontrolieriai turi teisę pasisakyti (teikti siūlymus arba pastabas) dėl viešojo administravimo gerinimo net ir klausimais, nepriskirtais Seimo kontrolieriaus kompetencijai. Pagal

Seimo kontrolierių įstatymo 19² straipsnio nuostatas, Seimo kontrolierių įstaiga yra nacionalinė žmogaus teisių institucija (NŽTI). Svarbiausi NŽTI tikslai – pasisakyti įvairiais žmogaus teisių klausimais ir, bendradarbiaujant su visuomene, kelti aktualias žmogaus teisių problemas, atlikti kitas pagrindines NŽTI funkcijas, apibrėžtas JT Generalinės Asamblėjos priimtoje rezoliucijoje.

13. Konstitucijos 53 straipsnyje reglamentuojama, kad valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo doktrinoje taip pat yra pažymėjęs, kad „žmogaus ir visuomenės sveikata yra viena svarbiausių visuomenės vertybių“, kad „žmonių sveikatos apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, o rūpinimasis žmonių sveikata – tai valstybės funkcija“ (pažymos 10.4 punktas), taip pat kad „[...] konstitucinio teisinės valstybės principo negalima aiškinti kaip įtvirtinto tik Konstitucijos preambulėje; neatsiejami konstitucinio teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas; konstitucinis proporcingumo principas yra vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų“ (pažymos 10.2 punktas). Atsižvelgiant į minėtą Konstitucinio Teismo praktiką, Seimo kontrolierius akcentuoja, kad visos valstybės (savivaldybių) institucijos (įtraukiant ir VLK, Sveikatos apsaugos ministeriją), kurioms pagal kompetenciją priskirtina spręsti su viena reikšmingiausių vertybių - žmogaus (visuomenės) sveikata - susijusius probleminius klausimus ir iš to kylančiomis asmenų teisėmis ir pareigomis, turi veikti taip, kad asmenims, besikreipiantiems į šias institucijas, nekiltų pagrįstų abejonių dėl institucijos nešališkumo ir objektyvumo.

Vadovaujantis Sveikatos sistemos įstatymo 47 straipsnyje reglamentuojamomis teisės normomis, valstybės laiduojamos (nemokamos) sveikatos priežiūros paslaugos apmokamos iš privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau vadinama ir – PSDF), valstybės ar savivaldybių biudžetų, savivaldybių visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšų. Valstybės laiduojamai (nemokamai) sveikatos priežiūrai, be kita ko, priskiriama apdraustųjų privalomuoju sveikatos draudimu, nurodytų Sveikatos draudimo įstatyme, asmens sveikatos priežiūra.

Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos nuostatų 7 punkte reglamentuojama, kad svarbiausias Valstybinės ligonių kasos uždavinys yra teisės aktų nustatyta tvarka įgyvendinti privalomąjį sveikatos draudimą, tinkamai atstovauti apdraustųjų interesams ir vykdyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatas šioje srityje. Įgyvendindama jai pavestą uždavinį, Valstybinė ligonių kasa Sveikatos draudimo įstatymo nustatytais pagrindais ir sąlygomis turi užtikrinti medicinos pagalbą, priskirtos asmens sveikatos priežiūrai, išlaidų apmokėjimą PSDF biudžeto lėšomis per teritorines ligonių kasas, vykdyti PSDF biudžetą, disponuoti PSDF biudžeto lėšomis (pažymos 9.2.2 punktas).

Pažymėtina, kad asmenų, turinčių teisę į dantų protezavimo paslaugų kompensavimą iš PSDF biudžeto, įrašymo į Asmenų, laukiančių dantų protezavimo paslaugų, sąrašą (toliau vadinama ir – Sąrašas) ir išbraukimo iš Sąrašo tvarką, dantų protezavimo paslaugų kompensavimo PSDF biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšomis bei atskaitomybės tvarką reglamentuoja Dantų protezavimo paslaugų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašas (toliau vadinama – Aprašas). Apraše įtvirtinta dantų protezavimo paslaugų teikimo tvarka, terminai, išbraukimo iš Sąrašo tvarka bei kitos nuostatos.

14. Pareiškėjo skundo tyrimo metu nustatytos šios reikšmingos aplinkybės:

14.1. Pareiškėjas 2008-06-04 buvo įtrauktas į Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje gyvenančių asmenų, laukiančių dantų protezavimo, sąrašą (Sąrašą). Pareiškėjui 2011-02-24 įgijus teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, Vilniaus TLK jam išsiuntė Pažymą apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto (toliau vadinama ir – Pažyma), bei asmens sveikatos priežiūros įstaigų, su kuriomis Vilniaus TLK yra sudariusi dantų protezavimo išlaidų kompensavimo sutartį, sąrašą (toliau vadinama ir – ASPĮ sąrašas), pažymint, kad asmuo turi pasirinkti gydymo įstaigą iš pateikto ASPĮ sąrašo, per tris

mėnesius kreiptis į pasirinktos gydymo įstaigos gydytoją odontologą ir suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą, kitas sąlygas (pažymos 6.1 punktas). Remiantis tyrimo metu VLK Seimo kontrolieriui pateikta informacija, atėjus Pareiškėjo eilei gauti kompensuojamas dantų protezavimo paslaugas, Pareiškėjas į gydymo įstaigą nesikreipė ir kiekvienais metais Vilniaus TLK pateikdavo prašymus dėl dantų protezavimo eilės atidėjimo metams dėl labai svarbios priežasties (neturi pinigų). Aprašo redakcijos, galiojusios iki 2016-11-01, 24 punkte buvo reglamentuojama, kad dantų protezavimo paslaugų teikimas asmenims gali būti atidėtas vėlesniam laikui dėl jų sveikatos būklės ar dėl kitų svarbių priežasčių ir norėdami pasinaudoti šia teise asmenys arba jų atstovai per tris mėnesius nuo TLK pažymos išrašymo datos turėjo kreiptis į šią pažymą išrašiusią TLK ir pratęsti dantų protezavimo paslaugų suteikimo terminą (pažymos 9.2.4 punktas). Atsižvelgiant į tai bei Pareiškėjo pateiktus prašymus, Vilniaus TLK siuntė Pareiškėjui vis naujas Pažymas ir ASPĮ sąrašą kiekvieną kartą po eilės Sąraše atkūrimo ir (arba) protezavimo paslaugų suteikimo termino atidėjimo: 2011-11-05, 2012-01-30, 2013-02-01, 2013-05-02, 2014-05-02, 2015-05-01, 2016-05-02, 2016-09-05 (pažymos 6.2–6.7 punktai);

14.2. Pareiškėjas 2016-12-05 Vilniaus TLK dar kartą pateikė prašymą dėl dantų protezavimo eilės atidėjimo metams dėl labai svarbios priežasties (neturi pinigų). Atsižvelgiant į tai, Vilniaus TLK informavo Pareiškėją, kad jam eilė atidėta iki 2017 metų lapkričio mėnesio ir kad nuo 2016-11-30 įsigaliojo sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymas Nr. V-1340 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. lapkričio 21 d. įsakymo Nr. V-890 „Dėl Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo patvirtinimo pakeitimo“, pagal kurį asmuo, gavęs Pažymą, dantų protezavimo paslaugų teikimą gali atidėti vėlesniam laikui, tačiau ne ilgiau, kaip iki vienu metų (pažymos 6.8 ir 9.2.5 punktai). Taigi, atkreiptinas dėmesys, kad, pagal pirmiau minėtą sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymu Nr. V-1340 patvirtintus Aprašo ir jo priedų pakeitimus, asmuo, kuris dėl sveikatos būklės ar kitų svarbių priežasčių per tris mėnesius nuo Pažymos išrašymo dienos nesikreipia į jo pasirinktą dantų protezavimo paslaugas teikiančią gydymo įstaigą, turi per šį terminą pats (arba jo atstovas) kreiptis į TLK ir sustabdyti (ne ilgiau kaip iki 1 metų) dantų protezavimo paslaugų teikimą, o jeigu to nepadarys, praėjus trijų mėnesių terminui po šios pažymos išrašymo datos asmuo bus išbrauktas iš TLK sąrašo ir praras teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto (Pažymos apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, forma (Aprašo priedas), pažymos 9.2.5 punktas);

14.3. 2017-11-22 Vilniaus TLK Pareiškėjui išsiuntė naują Pažymą, pažymint, kad jis turi per tris mėnesius nuo šios Pažymos išrašymo datos (t. y., iki 2018-02-22) kreiptis į ASPĮ iš Sąrašo dėl dantų protezavimo paslaugų plano suderinimo, priešingu atveju, jeigu per tris mėnesius nuo Pažymos išrašymo dienos Pareiškėjas nesikreips į dantų protezavimo paslaugas teikiančią gydymo įstaigą, jis bus išbrauktas iš Sąrašo ir praras teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF. Pareiškėjui per tris mėnesius nuo Pažymos išrašymo nesikreipus (pavėlavus kreiptis) į gydymo įstaigą dėl dantų protezavimo paslaugų plano suderinimo, 2018-03-03 jis buvo išbrauktas iš Sąrašo (pažymos 6.9 punktas);

14.4. 2018-03-06 Pareiškėjas pakartotinai kreipėsi į Vilniaus TLK, prašydamas, kad jo neišbrauktų iš Sąrašo ir kad jam dar metams atidėtų dantų protezavimo eilę dėl labai svarbios priežasties (neturi pinigų). Atsižvelgiant į tai, Vilniaus TLK 2018-03-19 informavo Pareiškėją, kad dar kartą eilės atidėti negalima, nes „nuo 2016-11-30 eilė gauti dantų protezavimo paslaugas gali būti atidėta ne ilgiau kaip iki 1 metų, o Pareiškėjas šia galimybe jau pasinaudojo“. VLK tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktuose paaiškinimuose taip pat pažymėjo, kad kompensuojamų dantų protezavimo paslaugų teikimas Pareiškėjui daugiau negalėjo būti atidėtas, nes, pagal Aprašo 35 punkto nuostatą, įsigaliojusią nuo 2016-11-30, asmenims dantų protezavimo paslaugų teikimas gali būti atidedamas, bet ne ilgiau kaip iki vienu metų, o šia galimybe Pareiškėjas jau buvo pasinaudojęs (pažymos 6.12 punktas). Šiame kontekste Seimo kontrolierius pažymi, kad sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymu Nr. V-1340 patvirtintuose Aprašo pakeitimuose nurodyta, jog dantų

protezavimo paslaugų teikimo sustabdymas galimas „ne ilgiau kaip iki 1 metų“, bet nereglamentuojama, kad šių paslaugų teikimas gali būti sustabdytas tik vieną kartą vienerių metų laikotarpiui.

Remiantis tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateikta informacija, Vilniaus VLK gera valia atkūrė Pareiškėjui eilę Sąraše, išsiuntė naują Pažymą ir ASPĮ sąrašą, taip pat pranešė, kad norėdamas gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto, per tris mėnesius nuo Pažymos išrašymo datos (2018-03-19) jis turi kreiptis į Pažymos priede nurodytą sveikatos priežiūros įstaigą, teikiančios dantų protezavimo paslaugas, odontologą, suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas ir pradėti dantų protezavimą, o dantų protezavimas turi būti baigtas iki 2019-12-31. Jeigu to nebus padaryta, praėjus trimis mėnesiams po šios Pažymos išrašymo, Pareiškėjas bus išbrauktas iš Sąrašo ir praras teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto (pažymos 4.1, 6.10, 9.2.7 punktai).

Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymo Nr. V-1340 2.1 punktu buvo nustatyta, jog asmenims, kurie yra gavę Pažymą iki šio įsakymo įsigaliojimo, dantų protezavimo paslaugos turėjo būti baigtos teikti iki 2019-12-31 (pažymos 9.2.8 punktas). Tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktuose paaiškinimuose VLK pažymėjo, jog, kadangi teisę gauti dantų protezavimo paslaugas Pareiškėjas įgijo 2011-02-24, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymo Nr. V-1340 nuostatomis, dantų protezavimas jam turėjo būti baigtas iki 2019-12-31 (pažymos 6.11 punktas). Šis VLK argumentas laikytinas netinkamu, kadangi, pagal sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymo Nr. V-1340 nuostatas, dantų protezavimo paslaugų suteikimo asmenims terminas (iki 2019-12-31) siejamas ne su teisės gauti dantų protezavimo paslaugų, kompensuojamų iš PSDFV biudžeto, atsiradimu, o pažymos apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas asmeniui pateikimu. Pažymėtina, kad 2018-03-19 Pažyma Pareiškėjui buvo pateikta po minėto sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymo Nr. V-1340 įsigaliojimo;

14.5. Pareiškėjui nesikreipus dėl dantų protezavimo paslaugų teikimo sąlygų (plano) suderinimo į gydymo įstaigą per tris mėnesius po 2018-03-19 Pažymos išrašymo, vadovaujantis Aprašo 39 punkto nuostatomis (pažymos 9.2.8 punktas), Pareiškėjas 2018-07-26 Vilniaus TLK sprendimu buvo išbrauktas iš Sąrašo ir, VLK teigimu, prarado teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto (pažymos 6.10 ir 6.11 punktai). Apie sprendimą išbraukti iš Sąrašo Pareiškėjas informuotas Vilniaus TLK 2018-07-31 raštu Nr. 3S-12156 (pažymos 6.18 punktas). Šiame kontekste Seimo kontrolierius pažymi, kad pirmiau minėtas Vilniaus TLK raštas savo pobūdžiu laikytinas individualiu administraciniu aktu, kurio turiniui taikytini Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 1 ir 2 dalyje įtvirtinti reikalavimai (pažymos 9.1.7 punktas). Tyrimo metu įvertinus Vilniaus TLK 2018-07-31 atsakymo turinį nustatyta, kad jame neišsamiai nurodytas teisinis pagrindas, kuriuo vadovaujantis buvo priimtas sprendimas išbraukti Pareiškėją iš Sąrašo: vien teisės akto tam tikro punkto nurodymas nelaikytina tinkamu ir pakankamu teisiniu pagrindu (motyvavimu). Vilniaus TLK, informuodama Pareiškėją apie jo atžvilgiu priimtą administracinį sprendimą, turėjo paaiškinti visas reikšmingas aplinkybes (motyvus), turėjusias įtakos sprendimo priėmimui, išsamiai nurodyti ir išaiškinti teisinį pagrindą, kuriuo vadovaujantis, buvo priimtas sprendimas. Be to, priimdama minėtą sprendimą Vilniaus TLK rėmėsi ne tomis faktinėmis aplinkybėmis (t. y., kad, pagal sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymo Nr. V-1340 nuostatas, dantų protezavimo paslaugų suteikimo asmenims terminas (iki 2019-12-31) siejamas su teisės gauti dantų protezavimo paslaugų, kompensuojamų iš PSDFV biudžeto, atsiradimu, neatkreipiant dėmesio, jog 2018-03-19 Pažyma Pareiškėjui buvo pateikta po minėto sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymo Nr. V-1340 įsigaliojimo). Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad minėtame Vilniaus TLK rašte nėra nurodyta šio sprendimo apskundimo tvarka. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, jog Vilniaus TLK 2018-07-31 raštu Nr. 3S-12156 informuojant Pareiškėją apie tai, kad jis išbrauktas iš Sąrašo, buvo pažeistos Viešojo administravimo 8 straipsnio 1 ir 2 dalyje įtvirtintos teisės normos, taip pat *išsamumo* principas (pažymos 9.1.7 punktas). Taigi, VLK teiktina

rekomendacija;

14.6. Pareiškėjas 2018-10-16 Vilniaus TLK pateikė prašymą kompensuoti jam išlaidas už dantų protezavimo darbus, kurie buvo atlikti 2018-10-16 ir už kuriuos Pareiškėjas sumokėjo savo lėšomis. VLK teigimu, dantų protezavimo paslaugų teikimą ir mokėjimą patvirtinančių ir (arba) su tuo susijusių dokumentų Pareiškėjas Vilniaus TLK nepateikė. Šiame kontekste pažymėtina, jog, vadovaujantis Asmenų aptarnavimo ir jų prašymų bei skundų (pranešimų) nagrinėjimo Valstybinėje ligonių kasoje prie Sveikatos apsaugos ministerijos taisyklių (toliau vadinama – Taisyklės) 38 punkto nuostatomis, tais atvejais, kai prašymui ar skundui (pranešimui) išnagrinėti būtina papildoma informacija, kurią privalo pateikti jį atsiuntęs asmuo, ir VLK tokių duomenų pati gauti negali, per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo (pranešimo) užregistravimo VLK dienos turi būti kreipiamasi į asmenį raštu, prašant pateikti papildomą informaciją (dokumentus) (pažymos 9.2.10 punktas). Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktų VLK paaiškinimų (dokumentų) nenustatyta, kad gavus Pareiškėjo 2018-10-16 prašymą, prie kurio nebuvo pridėta prašymo nagrinėjimui reikalingų dokumentų, Vilniaus TLK būtų kreipusis (per 5 darbo dienas arba vėliau) į Pareiškėją, prašydama pateikti reikalingus dokumentus. Darytina išvada, jog tokiu būdu buvo pažeistos Taisyklių 38 punkto nuostatos. Taigi, VLK teiktina rekomendacija.

Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad Vilniaus TLK 2018-11-16 raštu Nr. 3S-18889 informavo Pareiškėją, kad gavęs pirmiau minėtą 2018-03-19 Pažymą, vadovaujantis Aprašo 31 punkto nuostatomis (pažymos 9.2.7 punktas), jis turėjo per nustatytą trijų mėnesių terminą kreiptis į pasirinktos gydymo įstaigos gydytoją odontologą ir suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą, kitas sąlygas, tačiau per nustatytą trijų mėnesių terminą to nepadarė. Atsižvelgiant į tai, Vilniaus TLK atsakyme nurodė Pareiškėjui, jog, kadangi Apraše jokių dantų protezavimo išlaidų kompensavimo išimčių nėra numatyta, Vilniaus TLK neturi teisinio pagrindo Pareiškėjui kompensuoti dantų protezavimo išlaidų, taip pat informavo Pareiškėją apie šio sprendimo apskundimo tvarką (pažymos 6.19 punktas);

14.7. Susipažinęs su Vilniaus TLK atsakymu, Pareiškėjas pasinaudojo teise apskusti minėtą Vilniaus VLK 2018-11-16 sprendimą ir 2018-12-12 kreipėsi į Vilniaus TLK taikinimo komisiją. 2018-12-20 įvyko Vilniaus TLK taikinimo komisijos posėdis, kuriame išnagrinėtas Pareiškėjo kreipimasis ir nutarta palikti galioti Vilniaus TLK 2018-11-16 sprendimą dėl dantų protezavimo paslaugų nekompensavimo. Apie Vilniaus TLK taikinimo komisijos sprendimą Pareiškėjas informuotas Vilniaus TLK 2019-01-03 raštu Nr. 2555-3, pridėdam šios komisijos posėdžio protokolo Nr. 23TK-1 išrašą (pažymos 6.13 punktas), kuriame, laikantis Vilniaus teritorinės ligonių kasos taikinimo komisijos darbo reglamento 38 punkto nuostatų (pažymos 9.2.10 punktas), nurodyti sprendimo priėmimo motyvai (paaiškinimai), sprendimo apskundimo tvarka;

14.8. tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktoje informacijoje VLK nurodė, kad Pareiškėjas 2018-11-20 pateikė prašymą įrašyti jį į Sąrašą. Vilniaus TLK 2018-12-27 pranešimu Nr. DP1-567 informavo Pareiškėją, kad jis įrašytas į Sąrašą. Atitinkamai, 2019-12-05, atėjus eilei pagal Sąrašą, Vilniaus TLK Pareiškėjui išsiuntė Pažymą Nr. DP2-25727 apie teisę gauti dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto (pažymos 6.15 punktas).

Apibendrinant, nors dantų protezavimo paslaugos Pareiškėjui buvo suteiktos iki sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymu Nr. V-1340 nustatyto termino (iki 2019-12-31; pažymos 9.2.5 punktas), Vilniaus TLK 2018-11-16 sprendimas atsisakyti kompensuoti Pareiškėjui suteiktas dantų protezavimo paslaugas buvo priimtas iš esmės motyvuojant tuo, kad Pareiškėjas praleido Aprašo 31 punkte įtvirtintą trijų mėnesių terminą kreiptis į pasirinktos gydymo įstaigos gydytoją odontologą ir suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą ir pan. (t. y., kad Pareiškėjas galimai nesikreipė dėl dantų protezavimo paslaugų teikimo sąlygų (plano) suderinimo į gydymo įstaigą per tris mėnesius po 2018-03-19 Pažymos išrašymo datos). Šiame kontekste Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį, jog Aprašo redakcijos, galiojusios nuo 2018-01-10 iki 2018-04-11, 31 punkte (ir vėlesnėje Aprašo redakcijoje, galiojusioje iki 2019-01-01) reglamentuojamas trijų mėnesių terminas laikytinas tik tarpiniu (ne pagrindiniu), kadangi jis buvo skirtas ne dantų protezavimo paslaugoms suteikti, o iš

esmės tik organizaciniams klausimams, susijusiems su pirmiau minėtų paslaugų suteikimu, tarp paciento (Pareiškėjo) ir gydytojo odontologo aptarti (suderinti). Nėra aišku, koku tikslu toks apsunkinimas (administracinė našta) nustatyta. Nagrinėjamu atveju, pagrindinis terminas, kuris buvo reglamentuotas sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymu Nr. V-1340, yra iki 2019-12-31, kadangi iki šios nurodytos datos Pareiškėjui turėjo būti ir, remiantis tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateikta informacija, buvo suteiktos dantų protezavimo paslaugos. Pagal tyrimo metu Vilniaus VLK Seimo kontrolieriui pateiktą informaciją (dokumentus), 2018-11-16 priimant minėtą sprendimą nebuvo atsižvelgta į tai, kad dantų protezavimo paslaugos Pareiškėjui buvo atliktos laiku – iki sveikatos apsaugos ministro nustatyto termino (iki 2019-11-31). Atkreipiant dėmesį į tai, kad Pareiškėjas į Vilniaus VLK su 2018-10-16 prašymu kreipėsi dėl suteiktų dantų protezavimo paslaugų kompensavimo, Seimo kontrolieriaus įsitikinimu, aplinkybė, jog Pareiškėjas galimai praleido Aprašo 31 punkte įtvirtintą trijų mėnesių terminą dėl šių paslaugų plano suderinimo, nelaikytina esmine (pagrindine) sprendimui dėl dantų protezavimo paslaugų kompensavimo priimti, kadangi pačios paslaugos (dėl kurių kompensavimo ir kreiptasi) buvo atliktos laiku. Be to, neatmestina prielaida, kad Pareiškėjas per tris mėnesius nuo 2018-03-19 Pažymos gavimo galimai kreipėsi į pasirinktą gydymo įstaigą dėl dantų protezavimo paslaugų teikimo sąlygų (plano) suderinimo, bet galimai nespėjo iki galo suderinti pirmiau minėtų paslaugų teikimo plano (įvertinus gydytojų odontologų užimtumą). Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, VLK tikslinga pateikti Seimo kontrolieriui informaciją, ar buvo atlikti tyrimai (analizė), kad būtų nustatyta, ar per trijų mėnesių laikotarpį yra realu su gydytoju odontologu suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą, kitas sąlygas (jeigu taip, pateikti informaciją apie atlikto tyrimo rezultatus (išvadas) ir kur galima susipažinti su šia informacija (jeigu viešai neskelbiama – pateikti dokumentus); jeigu pirmiau minėtas tyrimas (analizė) nebuvo atlikta, pateikti motyvuotus paaiškinimus, koku pagrindu ir dėl kokių priežasčių Apraše buvo nustatytas būtent trijų mėnesių terminas).

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Aprašo redakcijoje, įsigaliojusioje nuo 2019-01-01 (taip pat redakcijoje, galiojančioje ir šiuo metu, t. y., nuo 2020-05-12), įtvirtintą teisinį reglamentavimą, trijų mėnesių termino kreiptis į pasirinktos gydymo įstaigos gydytoją odontologą ir suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą ir pan. nebėra, likęs tik terminas dantų protezavimo paslaugoms atlikti. Vadovaujantis aktualiomis Aprašo 29 punkto nuostatomis, dantų protezavimo paslaugos turi būti suteiktos per 3 metus nuo TLK pažymos išrašymo dienos (pažymos 9.2.9 punktas).

Šiame kontekste Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį, kad Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 14 punkte reglamentuojamas *draudimo keisti į blogąją pusę* principas, reiškiantis, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas administracinės procedūros sprendimą, negali pabloginti asmens, dėl kurio yra pradėta administracinė procedūra, padėties (pažymos 9.1.7 punktas). Be to, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo doktrinoje yra pažymėjęs, kad „administracinių teisinių santykių, susiklostančių tarp privačių asmenų ir valdžios institucijų, ypatumai lemia, kad privatus asmuo juose yra silpnesnioji pusė“, „tokia teisinė asmens padėtis lemia, kad santykyje su viešąja administracija kilus neaiškumams, teisė aiškintina jo naudai, siekiant subalansuoti nelygias šalių pozicijas bei garantuoti asmens, kaip silpnesnės šalies, apsaugą“, ir kad „iš to [...], įstaigoms, pareigūnams ir kitiems atitinkamus įgaliojimus turintiems asmenims kyla pareiga vadovautis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme įtvirtintais gero viešojo administravimo, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principais“ (pažymos 11 punktas). Atsižvelgiant į tai, Seimo kontrolierius akcentuoja, kad šiuo metu Apraše nustatytas teisinis reguliavimas, kuriame nebelikę pirmiau minėto trijų mėnesių termino, iš esmės laikytinas palankesniu Pareiškėjo probleminės situacijos atžvilgiu. Per tą laikotarpį, kai Pareiškėjui buvo išsiųsta Vilniaus TLK 2018-03-19 Pažyma apie teisę į dantų protezavimo paslaugų kompensavimą PSDF biudžeto lėšomis, iki šiol (kai Pareiškėjas vis dar nėra gavęs minėto kompensavimo), Apraše įtvirtintas teisinis reglamentavimas terminų atžvilgiu tapo švelnesnis (nebeliko termino, skirto kreiptis į pasirinktos gydymo įstaigos gydytoją odontologą ir suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą ir pan.). Kaip minėta, trijų mėnesių terminas iš esmės laikytinas tik

organizaciniu, tačiau sukeliančiu papildomą administracinę naštą ir ribojančiu asmenų teisę į kompensaciją. Be to, gavus Pareiškėjo 2018-10-16 prašymą dėl dantų protezavimo paslaugų kompensavimo, prie kurio nebuvo pridėta prašymo nagrinėjimui reikalingų dokumentų, Vilniaus TLK nesikreipė į Pareiškėją, prašydama pateikti reikalingus (trūkstamus) dokumentus, kaip tai reglamentuojama Taisyklių 38 punkte, taigi, darytina išvada, kad minėtas Vilniaus VLK 2018-11-16 sprendimas neparemtas faktinėmis aplinkybėmis, Vilniaus VLK neįvykdė Taisyklių 38 punkte reglamentuojamos pareigos. Įvertinus tai bei teismų formuojamą praktiką, visi teisinio reguliavimo neaiškumai nagrinėjamu atveju turėtų būti aiškintini Pareiškėjo naudai.

15. Seimo kontrolierius pabrėžia, kad pirmiau minėti Vilniaus TLK veiksmai, sprendžiant probleminius klausimus dėl dantų protezavimo paslaugų kompensavimo Pareiškėjui, buvo atliekami ir su tuo susiję Vilniaus TLK sprendimai Pareiškėjo atžvilgiu (įtraukiant ir sprendimą atsisakyti kompensuoti Pareiškėjui suteiktas dantų protezavimo paslaugas) buvo priimti (įtraukiant ir Vilniaus VLK 2018-11-16 sprendimą atsisakyti kompensuoti Pareiškėjui suteiktas dantų protezavimo paslaugas) vadovaujantis **įstatymo įgyvendinamajame teisės akte – Apraše – įtvirtintomis nuostatomis**.

Svarbu pažymėti, jog Sveikatos sistemos įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1, 7 ir 28 punktuose reglamentuojama, kad **tik įstatymai** nustato sveikatos teisės veikimo sritį, uždavinius ir principus, gyventojų teises ir pareigas sveikatinimo veikloje, taip pat sveikatos draudimo sistemą, privalomojo sveikatos draudimo lėšų surinkimo tvarką, savanoriškojo sveikatos draudimo teisinius pagrindus, apdraustųjų, draudėjų ir draudikų teises ir pareigas ir pan. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnyje reglamentuojami pagrindiniai teisėkūros principai, vienas kurių – *pagarbos asmens teisėms ir laisvėms principas*, reiškiantis, jog teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų (pažymos 9.1.6 punktas). Konstitucinis Teismas savo praktikoje taip pat yra akcentavęs, kad „pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti **tik įstatymu**“ (pažymos 10.1 punktas) ir kad „Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad **turi būti užtikrintos žmogaus teisės ir laisvės**, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios bei kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei, kad Konstitucija turi aukščiausią juridinę galią ir kad įstatymai, Vyriausybės nutarimai bei kiti teisės aktai turi atitikti Konstituciją“ (pažymos 10.3 punktas). Atsižvelgiant į pirmiau minėtas Sveikatos sistemos įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1, 7 ir 28 punktuose įtvirtintas nuostatas, pagarbos asmens teisėms ir laisvėms principą, taip pat į Konstitucinio Teismo praktiką, akcentuotina, kad **tik įstatyminiu lygmeniu** gali būti nustatytos privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamų asmenų teisės, šių teisių ribojimai bei pareigos, įskaitant ir dėl dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš PSDF biudžeto lėšų. Teisingumo ministerija tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktoje informacijoje taip pat akcentavo, kad teisinio reguliavimo pagrindai, nustatantys privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamų asmenų teisę naudotis PSDF biudžeto lėšomis (įtraukiant ir gauti dantų protezavimo išlaidų kompensavimą), turi būti įtvirtinti įstatyme (pažymos 8.3 punktas).

Atkreiptinas dėmesys, kad Sveikatos draudimo įstatymo 9 straipsnio 3 dalies 1 punkte reglamentuojama, jog iš PSDF biudžeto apmokama pirminės, antrinės ir tretinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos, o to paties straipsnio 6 dalyje nurodyta, jog PSDF biudžeto lėšomis apmokamos asmens sveikatos priežiūros paslaugos, išvardijamos Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis apmokamų asmens sveikatos priežiūros paslaugų sąrašė (pažymos 9.1.3 punktas). Vis dėlto Seimo kontrolierius pabrėžia, kad įstatymuose nėra įtvirtinta jokių konkrečių (papildomų) sąlygų teisei į dantų protezavimo paslaugų kompensavimą ar jo ribojimą nustatyti: nei Sveikatos sistemos įstatyme, nei Sveikatos draudimo įstatyme ar kituose aktuoliuose įstatymuose nėra aiškiai įtvirtintų nuostatų, reglamentuojančių esmines dantų protezavimo paslaugų kompensavimo

(nekompensavimo) iš PSDF biudžeto sąlygas (galimybė kompensuoti privalomuoju sveikatos draudimu apdraustųjų asmenų dantų protezavimo paslaugų išlaidas iš PSDF biudžeto, subjektai, turintys teisę gauti kompensaciją, kompensavimo sąlygos, terminai, dydžiai ir pan.).

Seimo kontrolierius akcentuoja, kad dantų protezavimo paslaugų kompensavimas yra susijęs su privalomuoju sveikatos draudimu, draudžiamų asmenų teisės gauti šių išlaidų kompensavimą iš PSDF biudžeto lėšų įgyvendinimu. **Atsižvelgiant į tai, Seimo kontrolierius laikosi pozicijos ir pritaria Teisingumo ministerijos nuomonei, kad teisinio reguliavimo pagrindai, nustatantys privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamų asmenų teisę naudotis PSDF biudžeto lėšomis dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimu, turėtų būti įtvirtinti įstatyme, t. y., įstatyminiu lygmeniu reglamentuojant visas sąlygas, terminus teisei į dantų protezavimo paslaugų kompensavimą įgyti ir visus šios teisės ribojimus, kuriais galimai apsunkinama ar panaikinama apdraustųjų asmenų teisė pasinaudoti dantų protezavimo paslaugų kompensavimu iš PSDF biudžeto, taip pat subjektus, kuriems dantų protezavimo paslaugos apmokamos iš PSDF biudžeto, iš PSDF biudžeto lėšų apmokamų dantų protezavimo paslaugų dydžius ir pan.**

16. Pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, Aprašas (įstatymo įgyvendinamasis teisės aktas) nustato subjektus, kuriems dantų protezavimo paslaugos apmokamos iš PSDF biudžeto, taip pat privalomuoju sveikatos draudimu apdraustųjų asmenų teisės gauti dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimą iš PSDF biudžeto nustatyti tam tikrus ribojimus: sąlygas teisei į dantų protezavimo paslaugų kompensavimą iš PSDF biudžeto lėšų įgyti, terminus dantų protezavimo paslaugų kompensavimui gauti, iš PSDF biudžeto lėšų apmokamų dantų protezavimo paslaugų dydžius ir pan. Kaip minėta, Aprašo redakcijos, galiojusios iki 2018-04-11, 31 punkte buvo numatytas trijų mėnesių terminas, įpareigojantis asmenį gavus TLK pažymą kreiptis į vieną iš asmens sveikatos priežiūros įstaigų ir su gydytoju odontologu suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą bei kitas šių paslaugų teikimo sąlygas. To paties teisės akto 32 punkte buvo įtvirtinta, kad dantų protezavimo paslaugos asmeniui turi būti suteiktos ir šių paslaugų išlaidos kompensuojamos per tris metus nuo TLK pažymos išdavimo dienos. Atitinkamai, Aprašo 39 punkte buvo reglamentuojami atvejai, kada asmenys išbraukiami iš Sąrašo (jei per tris mėnesius nuo TLK pažymos išdavimo dienos nesikreipia į vieną iš įstaigų sąrašė nurodytų asmens sveikatos priežiūros įstaigų ir su gydytoju odontologu nesuderina dantų protezavimo paslaugų teikimo laiko, masto ir kitų šių paslaugų teikimo sąlygų arba nesikreipia į TLK dėl dantų protezavimo paslaugų sustabdymo; taip pat, jeigu per tris metus (arba per keturis metus, jei buvo sustabdytas dantų protezavimo paslaugų teikimas) nuo TLK pažymos išrašymo dienos asmeniui nesuteikiamos dantų protezavimo paslaugos) (pažymos 9.2.7 punktą).

Aprašo aktualioje redakcijoje, galiojančioje nuo 2020-05-12, pirmiau minėto trijų mėnesių termino nebėra įtvirtinto, tačiau likęs trijų metų terminas, t. y., 29 punkte reglamentuojama, kad dantų protezavimo paslaugos asmeniui turi būti suteiktos per tris metus nuo TLK pažymos išrašymo dienos. Atitinkamai, numatyta, kad asmenys išbraukiami iš Sąrašo, jei per tris metus nuo TLK pažymos išrašymo dienos nesikreipia į asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl dantų protezavimo paslaugų arba jos nebuvo suteiktos. Taip pat pažymėtina, kad Aprašo 3 punkte yra nustatytas subjektų, turinčių teisę į dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto, baigtinis sąrašas, o Aprašo 8, 9 punktuose reglamentuojamos konkrečios dantų protezavimo paslaugos kompensavimo iš PSDF biudžeto sąlygos (dydžiai) (pažymos 9.2.9 punktą).

Šiame kontekste Seimo kontrolierius akcentuoja, kad pirmiau nurodyti terminai (trijų mėnesių, trijų metų), baigtinis subjektų, turinčių teisę į dantų protezavimo paslaugas, kompensuojamas iš PSDF biudžeto, sąrašas, taip pat minėtų paslaugų kompensavimo PSDF biudžeto lėšomis sąlygos (dydžiai) yra tiesiogiai susiję su privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamų asmenų teisės gauti šių išlaidų kompensavimą iš PSDF biudžeto lėšų įgyvendinimu ir apsunkina apdraustųjų asmenų galimybes pasinaudoti dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimu, o tai pripažintina (laikytina) šių asmenų teisių ribojimu.

Atsižvelgiant į pirmiau minėtą pagarbos asmens laisvėms ir teisėms principą, taip pat Konstitucinio Teismo praktiką, Seimo kontrolierius akcentuoja, kad Apraše (poįstatyminiame teisės akte) gali būti nustatyta tvarka (procedūrinės nuostatos), susijusios su apdraustiems asmenims suteiktų dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimu PSDF biudžeto lėšomis, tačiau nuostatos, reglamentuojančios subjektus, sąlygas, terminus ir pan., **ribojančios asmenų teises**, turi būti įtvirtintos tik įstatyme. Taigi, rengiant ir priimant poįstatyminius teisės aktus turi būti imamasi visų būtinų priemonių, kad poįstatyminiu lygmeniu teisiškai įtvirtinant naujas (ar keičiant esamas) nuostatas nebūtų pažeistos įstatymuose reglamentuojamos asmens teisės ir laisvės bei nepagrįstai apribotas šių teisių ir laisvių įgyvendinimas (poįstatyminiame teisės akte negalima nustatyti asmens teisių ir laisvių apimtį ir (arba) su jų įgyvendinimu susijusių suvaržymų, apribojančių asmens galimybę pasinaudoti įstatymuose įtvirtintomis garantijomis gauti išlaidų kompensaciją iš PSDF biudžeto lėšų).

17. Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį į tai, kad Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje reglamentuojami pagrindiniai principai, kuriais savo veikloje turi vadovautis viešojo administravimo subjektai (įtraukiant ir Sveikatos apsaugos ministeriją), vieni jų - įstatymo viršenybės principas, reiškiantis, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, taip pat nepiktnaudžiavimo valdžia principas, reiškiantis, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų. Konstitucinis Teismas savo doktrinoje yra akcentavęs, kad „[...] valstybės institucijos, priimdamos sprendimus [...], privalo laikytis Konstitucijos normų ir principų ir jokiais aplinkybėmis negali veikti *ultra vires*, t. y. viršydamos savo įgaliojimus“ (pažymos 10.5 punktas). Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Seimo kontrolierius akcentuoja, kad viešojo administravimo subjektai (įtraukiant ir Sveikatos apsaugos ministeriją) turi pareigą veikti tik pagal įstatymų nustatytą kompetenciją. Atitinkamai, draudimo veikti *ultra vires* nepaisymas yra vienas iš pagrindų viešojo administravimo subjekto tam tikrus veiksmus (sprendimus) pripažinti neteisėtais.

Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad sveikatos apsaugos ministro 2005-11-21 įsakymu Nr. V-890 „Dėl Dantų protezavimo paslaugų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo patvirtinimo“ buvo patvirtintas Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašas (Aprašas). Aprašas patvirtintas vadovaujantis Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 10 straipsnio 6 punkto nuostatomis (pažymos 9.2.3 punktas).

Seimo kontrolierius pabrėžia, kad nei Sveikatos priežiūros įstatyme, Sveikatos draudimo įstatymo įstatyminėmis normomis, nei įstatymuose įtvirtintomis kitomis nuostatomis sveikatos apsaugos ministrui nėra pavesta priimti taisykles, reglamentuojančias privalomuoju sveikatos draudimu apraustųjų asmenų teisę gauti dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimą iš PSDF biudžeto lėšų (šios teisės apimtį), taip pat nustatyti su šios teisės įgyvendinimu susijusius tam tikrus ribojimus (subjektus, sąlygas, terminus ir pan.).

Kaip minėta, vadovaujantis Sveikatos sistemos įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 28 punkto nuostatomis, remiantis pirmiau minėta Konstitucinio Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, tik įstatymuose, o ne jų įgyvendinamajame teisės akte (Apraše, kurį tvirtina sveikatos apsaugos ministras), turi būti nustatyti subjektai, turintys teisę į dantų protezavimo paslaugų kompensavimą iš PSDF biudžeto, sąlygos teisei į dantų protezavimo paslaugų kompensavimą įgyti bei iš PSDF biudžeto lėšų apmokamų dantų protezavimo paslaugų dydžiai.

Darytina išvada, kad sveikatos apsaugos ministras, neturėdamas įgaliojimų, 2005-11-21 priėmęs įsakymą Nr. V-890 ir įstatymo įgyvendinamuoju teisės aktu (Aprašu) nustatęs teisinio reguliavimo pagrindus, ribojančius apdraustųjų asmenų teisę pasinaudoti dantų protezavimo paslaugų

išlaidų kompensavimi PSDF biudžeto lėtomis, ir įtvirtinęs nuostatas, susijusias su apdraustųjų asmenų teisės pasinaudoti dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimu PSDF lėšomis suvaržymais (dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo sąlygas, terminus, subjektus ir pan.), veikė *ultra vires*, pažeidė Sveikatos sistemos įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 28 punkto nuostatas, įstatymo viršenybės, nepiktnaudžiavimo valdžia, taip pat atsakingo valdymo principus. Atsižvelgiant į tai, bei atkreipiant dėmesį, kad Sveikatos apsaugos ministerija turi pareigą rengti teisės aktų jos kompetencijai priskirtais klausimais projektus (pažymos 9.2.1 punktas), Sveikatos apsaugos ministerijai teiktina rekomendacija.

Atsižvelgiant į tai, kad Vyriausybės kompetencijai priskirtina koordinuoti ministerijų (įtraukiant ir Sveikatos apsaugos ministeriją) veiklą, taip pat rengti ir teikti Seimui svarstyti įstatymų ir kitų teisės aktų projektus (pažymos 9.1.8 punktas), Vyriausybei teiktina rekomendacija.

18. Apibendrinant ir atkreipiant dėmesį į tai, kad Vilniaus TLK 2018-11-16 sprendimas dėl atsisakymo Pareiškėjui kompensuoti jam suteiktas dantų protezavimo paslaugas buvo priimtas vadovaujantis poįstatyminiam teisės akte (Apraše) įtvirtintomis nuostatomis, kurios galimai nepagrįstai riboja apdraustųjų asmenų teisės pasinaudoti pirmiau minėtų paslaugų išlaidų kompensavimu, o tai iš esmės reiškia šių asmenų teisių suvaržymą, darytina išvada, jog Pareiškėjo skundas dėl VLK veiksmų, sprendžiant probleminius klausimus, susijusius su dantų protezavimo paslaugų kompensavimu Pareiškėjui, pripažintinas pagrįstu.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, vadovaujantis minėtu draudimo keisti į blogąją pusę principu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika ir ypač atkreipiant dėmesį, kad Pažyma Pareiškėjui buvo pateikta po sveikatos apsaugos ministro 2016-11-28 įsakymo Nr. V-1340 įsigaliojimo, VLK 2018-11-16 sprendimas neparemtas faktiniu pagrindu, VLK teiktina rekomendacija pakartotinai išnagrinėti Pareiškėjo 2019-11-16 prašymą dėl jam suteiktų dantų protezavimo paslaugų kompensavimo ir teisės aktų nustatyta tvarka bei terminais priimti administracinį sprendimą (prireikus kreipiantis į Pareiškėją, kitus subjektus (pavyzdžiui, Sveikatos apsaugos ministeriją), tinkamai argumentuojant ir nurodant visas faktines aplinkybes bei teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi Vilniaus TLK, priimdama sprendimą dėl dantų protezavimo paslaugų Pareiškėjui (ne)kompensavimo; tinkamai informuoti Pareiškėją.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

19. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundą dėl Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos veiksmų, sprendžiant probleminius klausimus, susijusius su dantų protezavimo paslaugų kompensavimu X, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

20. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius rekomenduoja sveikatos apsaugos ministrui:

peržiūrėti Dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos apraše įtvirtintą teisinį reglamentavimą, tikslinant nuostatas, kuriomis nepagrįstai ribojamos asmenų teisės pasinaudoti dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimu PSDF lėšomis (dantų protezavimo paslaugų išlaidų kompensavimo sąlygos, terminai, subjektai ir pan.).

21. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 ir 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius rekomenduoja Valstybinei ligonių kasai prie Sveikatos apsaugos ministerijos:

21.1. pakartotinai išnagrinėti X 2019-11-16 prašymą dėl jam suteiktų dantų protezavimo paslaugų kompensavimo ir teisės aktų nustatyta tvarka bei terminais priimti administracinį sprendimą (prireikus kreipiantis į X, kitus subjektus (pavyzdžiui, Sveikatos apsaugos ministeriją) dėl papildomos informacijos (dokumentų) gavimo), tinkamai argumentuojant ir nurodant visas faktines aplinkybes bei teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi Vilniaus teritorinė ligonių kasa, priimdama sprendimą dėl dantų protezavimo paslaugų X (ne)kompensavimo; tinkamai informuoti X;

21.2. imtis priemonių, kad ateityje Valstybinei ligonių kasai prie Sveikatos apsaugos ministerijos (jos teritoriniams padaliniams) priimant administracinius sprendimus, šiuose sprendimuose būtų išsamiai nurodomas sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas (motyvai) bei apskundimo tvarka;

21.3. imtis priemonių, kad ateityje Valstybinei ligonių kasai prie Sveikatos apsaugos ministerijos (jos teritoriniams padaliniams) gavus asmens prašymą (skundą) ir nustačius, jog prašymui (skundui) reikalinga papildoma informacija (dokumentai), kurią privalo pateikti asmuo ir Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos (jos teritorinis padalinys) pats tokių duomenų gauti negali, būtų kreipiamasi į asmenį dėl informacijos (dokumentų) pateikimo, laikantis Asmenų aptarnavimo ir jų prašymų bei skundų (pranešimų) nagrinėjimo Valstybinėje ligonių kasoje prie Sveikatos apsaugos ministerijos taisyklėse nustatytų terminų.

21.4. pateikti Seimo kontrolieriui informaciją, ar buvo atlikti tyrimai (analizė), kad būtų nustatyta, ar per trijų mėnesių laikotarpį yra realu su gydytoju odontologu suderinti dantų protezavimo paslaugų teikimo laiką, mastą, kitas sąlygas (jeigu taip, pateikti informaciją apie atlikto tyrimo rezultatus (išvadas) ir kur galima susipažinti su šia informacija (jeigu viešai neskelbiama – pateikti dokumentus); jeigu pirmiau minėtas tyrimas (analizė) nebuvo atlikta, pateikti motyvuotus paaiškinimus, kokių pagrindų ir dėl kokių priežasčių Dantų protezavimo paslaugų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos apraše buvo nustatytas būtent trijų mėnesių terminas).

22. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius rekomenduoja Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

pagal kompetenciją imtis priemonių spręsti teisinio reglamentavimo tobulinimo klausimus dantų protezavimo paslaugų kompensavimo PSDF biudžeto lėšomis apdraustiems asmenims srityje, įstatyminiu lygmeniu įtvirtinant visas sąlygas bei terminus teisei į dantų protezavimo paslaugų kompensavimą įgyti, taip pat subjektus, kuriems dantų protezavimo paslaugos apmokamos iš PSDF biudžeto, iš PSDF biudžeto lėšų apmokamų dantų protezavimo paslaugų dydžius ir pan.

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašytume pranešti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y., **ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**